

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів та банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

(на матеріалах ТДВ «Чернівецький хімзавод»)

Студента 2 курсу, 703 групи,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та
страхування»
денної форми навчання

*підпис
студента*

Близнюк
Лідія
Миколаївна

Науковий керівник,
доцент, к.е.н.

*підпис
керівника*

Гут
Любов
Василівна

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

*підпис
керівника*

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність фінансової стабілізації підприємства	6
1.2. Особливості оперативного та тактичного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства	9
1.3. Стратегічний механізм фінансової стабілізації підприємства	16
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМЗАВОД» ЗА 2020-22 РОКИ	22
2.1. Оцінка динаміки активів та пасивів підприємства	22
2.2. Аналіз ділової активності та платоспроможності підприємства	28
2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства	33
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	42
3.1. Особливості розробки стратегії фінансової стабілізації підприємства	42
3.2. Удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації ТДВ «Чернівецький хімічний завод».....	46
3.3. Фінансове планування та резерви покращення фінансового стану ТДВ «Чернівецький хімічний завод»	52
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Оскільки сьогодні українські підприємства функціонують в кризових умовах та в умовах невизначеності, це підвищує значення їх фінансової стабілізації в той чи інший період часу. В такому випадку важливими є теоретичні розробки щодо удосконалення стратегії фінансової стабілізації підприємства. Такі розробки мають враховувати заходи щодо максимізації кінцевих фінансових результатів при мінімумі витрат, макроекономічні тенденції розвитку та особливості функціонування вітчизняних підприємств. Оскільки часом менеджмент підприємства має недостатній досвід роботи в кризових умовах, проблемні завдання управління підприємством часто вирішуються методом «спроб і помилок». Тому удосконалення підходів щодо побудови стратегії фінансової стабілізації має практичне значення для українських підприємств.

В економічній літературі теоретичні та методичні аспекти управління розвитком та фінансовою стабілізацією підприємства досліджувалися такими вченими, як А. Аакер, І. Ансофф, К. Боумен, Є. Брігхем, В. Василенко, Ю. Іванов, Б. Мільнер, Г. Мінцберг, А., Є. Стоянова, А. Томпсон, З. Шершньова та ін. Серед сучасних вчених, вагомими є наукові розробки С. Бабенка, І. Бланка, М. Балабана, В. Власенка, І. Дем'яненко, Т. Керанчук, І. Маркіної.

Метою даної випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і методичних аспектів фінансової стабілізації підприємства та розробка пропозицій щодо вдосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації.

Основними завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

- визначення економічної сутності фінансової стабілізації підприємства;
- дослідження особливостей оперативного та тактичного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства;

- обґрунтування стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства;
- дослідження динаміки активів та пасивів підприємства;
- аналіз ділової активності, платоспроможності та ефективності діяльності підприємства;
- обґрунтування особливостей розробки стратегії фінансової стабілізації підприємства;
- удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації підприємства;
- фінансове планування та виявлення резервів покращення фінансового стану підприємства.

Об'єкт дослідження – шляхи удосконалення процесу побудови стратегії фінансової стабілізації підприємства.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансовою стабілізацією підприємства.

Дана випускна кваліфікаційна робота виконана на матеріалах товариства з додатковою відповідальністю «Чернівецький хімічний завод». Основні види діяльності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» – виробництво лакофарбової продукції, фільтрувальних елементів, продукції по догляду за автомобілями та допоміжних матеріалів; а також оптова та роздрібна торгівля, загальне будівництво будівель, діяльність автомобільного вантажного транспорту.

Випускна кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Перший розділ даного дослідження присвячений теоретичним основам управління фінансовою стабілізацією підприємства. Зокрема обґрунтовано економічну сутність фінансової стабілізації підприємства, визначено особливості оперативного, тактичного та стратегічного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства.

У другому розділі даного дослідження здійснено оцінку динаміки активів та пасивів підприємства, аналіз ділової активності і платоспроможності та

аналіз ефективності діяльності підприємства.

Третій розділ дослідження був присвячений обґрунтуванню особливостей формування оптимальної стратегії фінансової стабілізації підприємства. Зокрема були визначені особливості розробки стратегії фінансової стабілізації, запропоновано шляхи удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації досліджуваного підприємства та здійснено фінансове планування основних показників його фінансового стану.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає в запропонованих заходах удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації, який передбачає здійснення аналітичних розрахунків на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях управління фінансовою стабілізацією.

У процесі роботи над випускною кваліфікаційною роботою було застосовано загальнонаукові методи абстракції, аналізу, синтезу, порівняння; економіко-статистичні методи збору й обробки інформації: вибіркового, середніх величин, відносних величин; економіко-математичні методи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛІЗАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стабілізації підприємства

Сучасна швидка зміна економічних умов господарювання, масштабність кризових явищ в Україні змусили українські підприємства шукати ефективні управлінські рішення щодо подолання кризи та фінансової стабілізації діяльності. Менеджмент підприємств має в стислі терміни проводити оцінку впливу змін, що виникають в економічній ситуації та приймати відповідні управлінські рішення [23, с. 125]. В даних умовах ключовим є досягнення макрофінансової стабілізації на рівні держави. Але основна роль в системі антикризового управління підприємством відводиться широкому використанню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації.

Варто зауважити, що фінансова стабільність формує імідж господарюючого суб'єкта в ринковому середовищі, тому необхідно приділяти значну увагу фінансовій стійкості, вживати заходи для її зміцнення. Дослідимо трактування поняття «фінансова стабілізація» більш детально. У праці Лях Л.М. поняття «фінансова стабілізація» - це «зміст дій щодо встановлення фінансової стійкості функціонування господарюючого суб'єкта як проміжної умови його стійкого розвитку» [17, с. 7].

Біла О.Г. у своїй праці зазначає, що «фінансова стабілізація підприємства полягає у підтриманні ним рівноваги, здійсненні розширеного відтворення, забезпеченні ефективного господарювання протягом тривалого періоду» [3, с. 112]. У праці Стасюка Л.Л. фінансова стабілізація – це елемент механізму фінансового менеджменту підприємства. Він наводить таке трактування: «фінансова стабілізація підприємства – це сукупність фінансових механізмів забезпечення поточної платоспроможності підприємства, зниження рівня

залежності від позикового капіталу за безперебійного стійкого економічного зростання» [14]. Шапурова О.О. стверджує, що «фінансова стабілізація» - це шлях приведення підприємства до стійкого стану, підтримка сталості певних величин, рівномірності процесів [51, с. 62]. За Радіоною І.Ф., фінансова стабілізація – це протилежність фінансовій дестабілізації, і відповідно має на меті досягнути позитивний економічний ріст та зупинити спад обсягів виробництва і діяльності [31, с. 42].

Отже, узагальнюючи вищенаведені визначення, фінансова стабілізація – це сукупність заходів фінансової політики підприємства та елемент його фінансового менеджменту, спрямований на забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища; важлива умова стабільного розвитку підприємства, яка надає можливості до зростання ефективності фінансово-господарської діяльності [14, с. 235].

Отже, фінансова стабілізація підприємства, як один із напрямків управління його діяльністю, забезпечує: 1) ритмічність виробництва якісної продукції; 2) надання доступних послуг, створення міцного становища на ринку; 3) високий рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва, налагодження економічних зв'язків із партнерами; 4) ритмічність кругообігу капіталу та ефективність фінансово-господарських операцій [14, с. 235].

На ефективність заходів фінансової стабілізації мають вплив зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні чинники пов'язані з рівнем стабільності економічного середовища – макроекономічним регулюванням економіки (законодавство, система оподаткування) [8, с. 8]. Ресурсний потенціал, структура капіталу, рівень віддачі на капіталовкладення – це основні внутрішні чинники дієвості механізму фінансової стабілізації підприємства [3, с. 89]. На нашу думку, важливим визначником ефективності механізму фінансової стабілізації підприємства є поєднання аналізу впливу макро- та мікроекономічних чинників в єдину систему, що дасть можливість підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому, підвищити рівень його фінансової стійкості та розробити відповідну стратегію на майбутнє.

Підприємство, що потребує застосування механізму фінансової стабілізації та перебуває у нестабільному стані, при якому відбувається перехід діяльності від стадії росту до стадії спаду, має орієнтуватися на наступально-оборонну стратегію, тобто використовувати елементи як активної, так і пасивної стратегій залежно від ситуації, що складається на ринку. Варто зазначити, що наступально-оборонна стратегія підприємства на ринку відповідає стадії його стабілізації, на якій розробляється механізм нейтралізації небажаних впливів [9, с. 42].

Добре сформована стратегія фінансової стабілізації допомагає прийняти ефективні управлінські рішення щодо розвитку підприємства. Складові стратегії фінансової стабілізації підприємства наведені в Додатку 1.

Дана схема дає можливість більш чітко визначитись особливостями діяльності підприємства на момент формування стратегії фінансової стабілізації.

Усунення неплатоспроможності є невідкладним етапом механізму фінансової стабілізації і полягає в зменшенні суми поточних фінансових зобов'язань та збільшенні величини грошових активів, які забезпечують їх покриття. В свою чергу відновлення фінансової рівноваги та стійкості можливе завдяки зростанню обсягів позитивного грошового потоку та зниженню обсягів споживання інвестиційних ресурсів підприємства у поточному періоді [13; 14, с. 237]. Відповідно, забезпечення тривалої фінансової рівноваги відкриває шлях до повної фінансової стабілізації підприємства й постійного зростання його ринкової вартості [16, с. 134].

На практиці при реалізації мети розробленої фінансової стратегії виділяють наступні напрямки: 1. Оптимізація структури активів – раціональне розміщення капіталу, передусім власного в активах. 2. Ресурсне збалансування процесу формування і відновлення основних фондів – обґрунтований вибір інвестиційних проектів і балансова ув'язка капітальних вкладень із джерелами їх формування. 3. Ресурсне збалансування кругообігу оборотних фондів і фондів обігу, шляхом визначення основної потреби в оборотних засобах,

необхідних для виконання прогнозованих обсягів діяльності [3, с. 93]. 4. Збільшення величини і частки власних коштів в обороті, що забезпечить фінансову стійкість підприємства, створить реальну можливість залучення в обіг банківського та комерційного кредитів. 5. Зниження витратомісткості обороту, що сприяє зростанню рентабельності, підвищує фінансову стійкість [18, с. 99]. 6. Перехід на ринкове ціноутворення, яке зобов'язує підходити до формування цін виважено, з урахуванням попиту і пропозиції, з орієнтацією на цінового лідера та аналогічні за якістю товари. 7. Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємств.

Втілення у життя стратегії фінансової стабілізації можливе при наявності структурованої фінансової служби, здатної налагодити економічно обґрунтоване фінансове планування та прогнозування, професійно виконувати оперативну фінансову і контрольну-аналітичну роботу, надавати консультативну, методичну й організаційну допомогу структурним підрозділам [3, с. 94]. Стратегія фінансової стабілізації має відповідати вимогам антикризового управління підприємством й передбачати раціоналізацію обороту оборотних активів та оптимізацію структури джерел їх фінансування; вибір і реалізацію ефективних шляхів розширення обсягів активів для забезпечення основних напрямків розвитку; забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого розвитку за рахунок прибутку [13, с. 11].

Сьогодні в Україні, кризові явища є невід'ємною частиною ринкового середовища. Відтак, формування ефективної стратегії фінансової стабілізації підприємства є необхідним для його діяльності в довгостроковій перспективі. Розробка й реалізація стратегії фінансової стабілізації на вітчизняних підприємствах дає змогу зміцнити рівень їх фінансової стійкості, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління підприємством в умовах ринкової економіки.

1.2. Особливості оперативного та тактичного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства

Оптимальний механізм управління діяльністю підприємств неодмінно забезпечує відповідний рівень ефективності їх функціонування в умовах ринку. Необхідність використання механізмів фінансової стабілізації пов'язана з тим, що їх успішне застосування дозволяє прискорити темпи економічного зростання підприємства [16, с. 133]. Сьогодні українські підприємства здійснюють свою діяльність на ринку в умовах жорсткої конкуренції. Тому вони мають постійно відслідковувати зміни ринкового середовища, напрацьовувати методи протидії негативним факторам впливу для збереження конкурентоспроможності на відповідному рівні.

Кожному з етапів фінансової стабілізації підприємств (усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості, забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді) відповідають певні внутрішні механізми фінансової стабілізації, які на практиці ділять на оперативний, тактичний та стратегічний (рис. 1.1) [4, с. 525].

Етапи фінансової стабілізації	Механізми фінансової стабілізації		
	Оперативний	Тактичний	Стратегічний
1. Усунення неплатоспроможності	Заходи засновані на використанні принципу «відсікання зайвого»		
2. Відновлення фінансової стійкості		Заходи засновані на використанні моделей фінансової рівноваги	
3. Забезпечення фінансової рівноваги у тривалому періоді			Заходи засновані на використанні «моделі стійкого економічного росту»

Рис. 1.1. Механізми внутрішньої фінансової стабілізації підприємства, що відповідають етапам її здійснення

Стратегічний механізм фінансової стабілізації має вирішальний вплив на діяльність підприємства. Місія і цілі підприємства, засоби їх досягнення обґрунтовуються саме стратегією. А практичні засоби та різноманіття інструментів, необхідних для здійснення запланованих довгострокових цілей та

реалізації стратегії фінансової стабілізації обґрунтовує оперативний та тактичний механізми стабілізації.

Оперативний механізм фінансової стабілізації – це конкретизований деталізований план діяльності та головний інструмент поточного управління підприємством.

Оперативний механізм фінансової стабілізації – це своєрідна захисна реакція підприємства на несприятливий фінансовий розвиток та кризові явища. Він не передбачає будь-яких наступальних чи агресивних управлінських рішень. Натомість тактичний механізм фінансової стабілізації – це переважно наступальні дії, що впроваджуються для подолання несприятливих факторів фінансового розвитку та відновлення фінансової рівноваги підприємства [45, с. 121-122]. Відповідно, вказані механізми фінансової стабілізації є інструментами оперативного, тактичного та стратегічного менеджменту.

Оперативний механізм фінансової стабілізації – це система заходів, спрямована на збільшення грошових активів, що забезпечують покриття поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань, а також на зменшення залежності підприємства від зобов'язань. Даний механізм будується на принципі «відсікання зайвого». Даний принцип передбачає потребу скорочення розмірів як поточних витрат, так і окремих ліквідних активів (для їх термінового перетворення в грошову форму). Головним напрямком забезпечення фінансової стабільності підприємства є зменшення вихідних грошових потоків (рис. 1.2) [4].

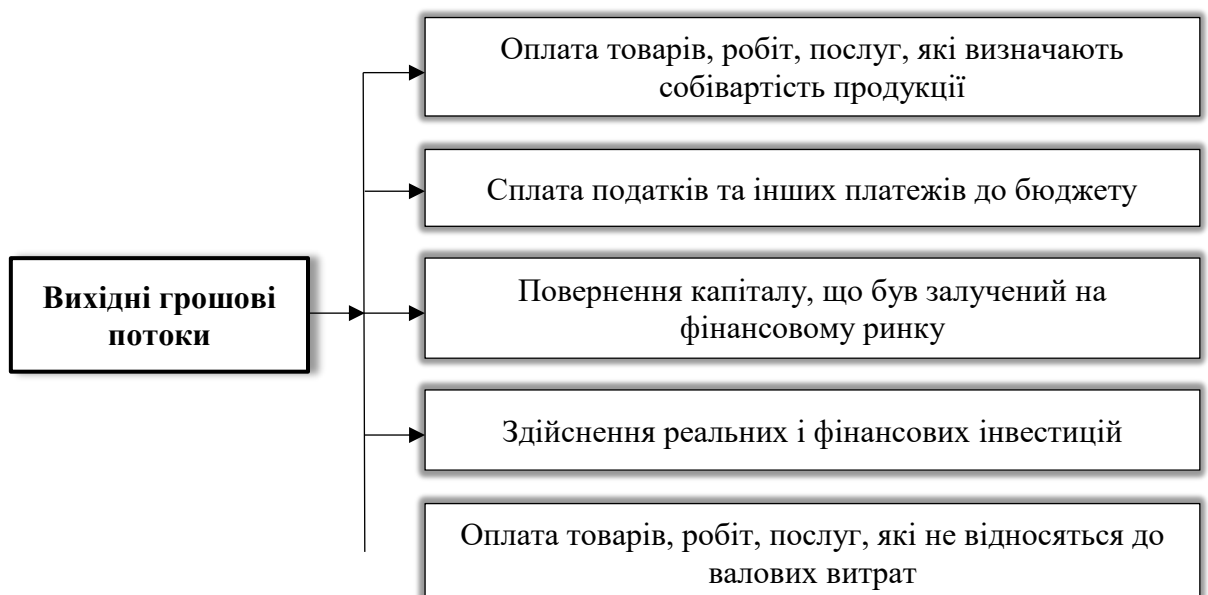

Рис. 1.2. Вихідні грошові потоки підприємства

Підприємство має обмежений вплив на обсяги обов'язкових платежів до бюджету й капіталу, що був залучений на фінансовому ринку. Обов'язкові платежі обумовлюються законодавством, а вартість користування позиками і сплата відсотків визначається в кредитних договорах [22, с. 137]. Найбільше підприємство може впливати на собівартість продукції й ті вихідні грошові потоки, що не відносяться до валових витрат. Для підприємств, які відчувають кризові явища в своїй діяльності, зниження собівартості продукції й витрат є самим головним внутрішнім фінансовим резервом зменшення вихідних грошових потоків.

Резерви, що пов'язані зі зниженням собівартості продукції простіше акумулювати у короткостроковому періоді, ніж резерви підвищення виручки від реалізації. Заходи зниження вихідних грошових потоків впливають на рівень платоспроможності й ліквідності підприємства. Планування й аналіз відхилень фактичних результатів від запланованих допомагають виявити резерви економії витрат [44, с. 15].

Скорочення витрат на інвестиції або відмова від інвестицій також є джерелом зменшення вихідних грошових потоків. Такі заходи можуть підвищити платоспроможність підприємства в довгостроковому періоді. Але такий крок щодо капіталовкладень та інвестування залежить від умов діяльності підприємства, його платоспроможності, строків окупності інвестицій і розміру здійснених витрат [16, с. 134].

Щоб виконувати термінові платіжні зобов'язання підприємство має мати в своєму розпорядженні достатній обсяг ліквідних коштів. На неплатоспроможність вказує неможливість вчасно розраховуватися з боргами як зовнішніми, так і внутрішніми. Відновити платоспроможність можна, збільшуючи вхідні грошові потоки (рис. 1.3) [6].

До внутрішніх джерел збільшення грошових надходжень відносять

виручку від реалізації продукції, інші операційні доходи та доходи від інвестиційної діяльності. Можливості підприємства скористатися залученими коштами та державною допомогою, залежать від суб'єктивних мотивацій і можливостей трьох сторін: інвесторів (акціонерів), кредиторів та держави.

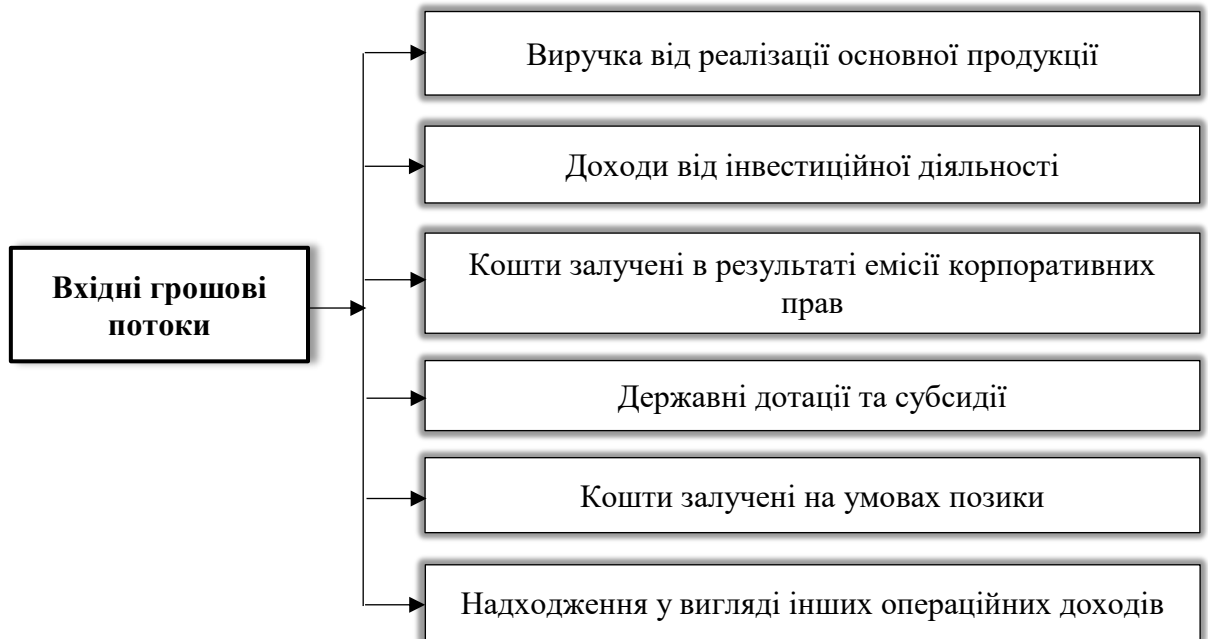

Рис. 1.3. Вхідні грошові потоки підприємства

Акумулявання внутрішньовиробничих резервів включає в себе насамперед збільшення виручки від реалізації продукції, виробництво й збут якої є предметом діяльності підприємства [7, с. 7]. Але заходи, що спрямовані на зростання доходу від реалізації продукції не можуть принести відчутних результатів в короткостроковому періоді. Питання щодо розширення ринків збуту чи пошук нових ринків – це зазвичай питання стратегії підприємства [14].

З метою забезпечення ефективної реалізації оперативного механізму стабілізації, підприємство може здійснити такі заходи: мобілізація прихованих резервів (реалізація об'єктів основних і оборотних активів, які не пов'язані з процесом виробництва й реалізації продукції [4]; використання зворотного лізингу; здавання в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі; оптимізація структури розміщення оборотного капіталу (зниження частини низьколіквідних оборотних коштів); продаж низькорентабельних структурних підрозділів й об'єктів основних

фондів; рефінансування дебіторської заборгованості [19, с. 27].

Мета оперативного механізму стабілізації вважається досягнутою, якщо усунуто поточну неплатоспроможність. У досягненні кінцевих економічних результатів підприємства пріоритет належить саме оперативному управлінню, при якому в ряді випадків через обставини, що склалися доводиться швидко, а часто й миттєво реагувати на ситуації, що виникають.

Важливу роль у загальному механізмі управління підприємством відіграє розроблення та практична реалізація тактичного менеджменту [45, с. 121]. Тактичний фінансовий менеджмент охоплює вирішення питань контролю та регулювання руху грошових коштів, мобілізації та розподілу фінансового капіталу, визначення фінансових ризиків та факторів, що впливають на прибуток підприємства [14].

Основою ефективного здійснення тактичного менеджменту на підприємстві є тактичний механізм фінансової стабілізації. Його мета – забезпечення платоспроможності й ліквідності підприємства, збільшення вхідних і зменшення вихідних грошових потоків та відповідно, досягнення фінансової рівноваги. З урахуванням можливих варіантів витрачання та генерування фінансових ресурсів варіанти моделей фінансової рівноваги можуть бути виражені графічно (табл. 1.1) [4, с. 531].

Таблиця 1.1

Модель фінансової рівноваги

Рівень використання додаткових фінансових ресурсів	Рівень генерування власних фінансових ресурсів (позитивного грошового потоку)		
	Низький	Середній	Високий
Низький	A1	A2	A3 (зона підвищення фінансової стабільності)
Середній	A4	A5	A6
Високий	A7 (зона зниження фінансової стабільності)	A8	A9

Наведена в таблиці 1.1 модель фінансової рівноваги була вперше запропонована для практичного використання французькими дослідниками Ж. Франшоном та І. Романе [4]. У даній моделі «поля фінансової рівноваги» - це поля А1, А5 і А9. В цих зонах обсяги витрачання додаткового фінансування майже дорівнює обсягу згенерованих власних фінансових ресурсів. Такий економічний стан відповідає принципу самофінансування [4]. Якщо підприємство знаходиться в кризовому стані, то відновлення фінансової стабільності можливе лише в полях А2, А3 і А6, тобто в ситуації обсяг надходження власних фінансових ресурсів перевищує обсяг додаткового їх використання. Такий стан сприяє зниженню питомої ваги залучених коштів на підприємстві.

Натомість ситуація, що відповідає зонам А4, А7 і А8 свідчить про подальше поглиблення кризового стану. Адже діяльність підприємства потребує подальшого зростання частки позикового капіталу, а це в свою чергу є причиною зниження рівня фінансової стійкості [4].

Механізм використання моделей фінансової рівноваги, спрямований на відновлення фінансової стабільності підприємства в умовах його кризового розвитку, пов'язаний із збільшенням обсягу позитивного грошового потоку при скороченні обсягу споживання додаткових фінансових ресурсів.

Мета тактичного механізму фінансової стабілізації вважається досягнутою, якщо підприємство вийшло на цільові показники фінансової структури капіталу, що забезпечують його високу фінансову сталість.

Отже, реалізація оперативного та тактичного механізмів фінансової стабілізації полягає в оцінці ефективності роботи суб'єкта господарювання, вжиття заходів щодо прискорення обертання його капіталу, підвищення прибутковості, виявлення можливих резервів та фінансових ризиків. Роль цих фінансових механізмів на підприємстві визначається тим, що вони охоплюють усі аспекти фінансово-господарської діяльності й відображають в кінцевому підсумку вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів [31, с. 37].

Для досягнення мети оперативного та тактичного механізмів фінансової

стабілізації необхідно створити визначені технічні, організаційні й економічні умови, що сприяли б стійкості ключових об'єктів управління й системи виробництва підприємства в цілому. Цього можна досягти лише при добре налагодженому менеджменті, на основі компетентних і своєчасних управлінських рішень керівників суб'єкта господарювання.

1.3. Стратегічний механізм фінансової стабілізації підприємства

Українські підприємства, функціонуючи в середовищі гострої конкуренції та в кризових умовах, змушені шукати нові конкурентні переваги та методи управління, розширювати і диверсифікувати свою діяльність. Виконання цих завдань вимагає негайного формування ефективного механізму фінансової стабілізації українських підприємств. Застосування інструментів цього механізму повинно сприяти підвищенню ефективності їх діяльності та зростанню прибутковості [36, с. 8].

Обґрунтування окремих структурних ланок механізму фінансової стабілізації підприємства, їх взаємозв'язку, інструментарію застосування та активізації, має враховувати макро- та мікроекономічні тенденції розвитку й функціонування системи. Визначення послідовності стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства передбачає, що побудова його складових відбувається в такій послідовності: визначення об'єкта й формування мети управління; обґрунтування організаційних форм та економічних методів управління; визначення сукупності необхідних ресурсів управління для досягнення мети [44, с. 148].

Мета побудови та впровадження стратегічного механізму досягається завдяки моделюванню оптимальних пропорцій розвитку підприємства в конкретних умовах [14]. Даний стратегічний механізм є об'єднуючим елементом між зовнішнім і внутрішнім середовищем підприємства. Він здатний підтримати таку взаємодію й забезпечити фінансову стійкість під час виходу підприємства на зовнішній ринок.

Підприємство – це система, що має складові, які є залежно функціонуючими і відносно автономні, тому під час формування стратегічного механізму фінансової стабілізації важливо застосовувати системний підхід до підприємства. Даний механізм – це і організаційні зусилля, і економічна складова, і кількісна та якісна визначеність пропорцій і зв'язків між підсистемами підприємства. Механізм фінансової стабілізації забезпечує прийняття та реалізацію управлінських рішень, єдність економічних процесів для оптимального функціонування суб'єкта господарювання [31, с. 7].

Механізм фінансової стабілізації підприємства передбачає створення і взаємоузгоджене функціонування макро- та мікроекономічних методів та важелів, спрямованих, при наявності необхідного методичного, інформаційного, нормативно-правового, організаційно-інфраструктурного, фінансово-економічного забезпечення, на досягнення фінансової рівноваги, на забезпечення конкурентоспроможності їх послуг в динамічних умовах оточуючого середовища.

Стратегія фінансової стабілізації підприємства містить розробку прогнозу поведінки суб'єкта господарювання у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, створення стратегічного плану дій. Помилки у розробці та реалізації стратегії збільшують небезпеку реальності ризикового простору [8, с. 8]. Механізм фінансової стабілізації підприємств є оптимальною сукупністю форм, структур, методів, засобів і функцій управління, яка має формувати через економічні важелі його відносини із зовнішнім середовищем із метою забезпечення цілеспрямованого оперативного регулювання діяльності для відповідності фактичного стану підприємства заданим параметрам [44, с. 149].

Методичний інструментарій стратегії фінансової стабілізації перебуває на стадії становлення. В ринкових країнах при формулюванні основних стратегічних завдань отримали розповсюдження методи, що ґрунтуються на теорії циклічного розвитку підприємства і визначенні стратегічних цілей

залежно від фази життєвого циклу, на якій перебуває підприємство [30, с. 79]. На наш погляд, формування стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства має здійснюватися поетапно та передбачати послідовність наступних дій (рис. 1.4).

Комплексний аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємства та вивчення динаміки найважливіших його показників здійснюється на етапі моніторингу соціально-економічного розвитку організації шляхом використання спеціальних методів дослідження [15, с. 41]. Завдяки цьому детально досліджуються проблеми, тенденції розвитку підприємства та надаються рекомендації щодо подальших перспектив функціонування підприємства.

Рис. 1.4. Етапи формування стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства

Діагностика функціонування механізму фінансової стабілізації підприємства дає можливість своєчасно визначати проблеми, причини їх виникнення й систему дієвих заходів [18, с. 95]. Для проведення діагностики запропоновано використовувати метод аналізу ієрархій, оскільки оцінити функціонування механізму лише на основі кількісної інформації неможливо, а за допомогою обраного методу в процесі діагностики враховуються всі можливі

параметри [36, с. 8].

При оцінці можливостей вдосконалення механізму фінансової стабілізації підприємств необхідно здійснити:

- пошук можливостей (засобів, методів, важелів) оптимальна сукупність яких дозволить оптимізувати механізм для досягнення ним мети функціонування;

- оцінку виявлених можливостей, тобто визначення за методом аналізу ієрархій значущості пропозицій експертів щодо вдосконалення механізму управління ефективністю діяльності підприємств;

- визначення шляхів удосконалення механізму на основі результатів оцінки можливостей його вдосконалення [44, с. 152].

Програма вдосконалення механізму фінансової стабілізації підприємства є детальним планом заходів, що мають бути вжиті, ресурси та відповідальність за їх виконання. Її зміст обумовлюється результатами оцінки можливостей удосконалення механізму, метою фінансової стабілізації діяльності підприємств, їх завданнями та особливостями функціонування в сучасних умовах господарювання [3, с. 118].

Залежно від отриманого результату оцінки змін запропонованого механізму фінансової стабілізації можливі такі дії:

1. Впровадження програми вдосконалення при отриманні позитивного результату оцінки запропонованих змін, який полягає у досягненні механізмом фінансової стабілізації підприємства мети свого функціонування, а саме: забезпечення відповідності фактичного стану заданим параметрам.

2. Кардинальний перегляд розробленої програми, тобто повторна оцінка можливостей удосконалення та внесення відповідних коректив.

3. Коригування розробленої програми вдосконалення відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища [14, с. 119]. Доцільним на даному етапі побудови механізму фінансової стабілізації підприємств буде здійснення економіко-математичного моделювання. Завдяки цьому можна буде визначити динаміку показників та вплив факторів на діяльність підприємства у

майбутньому.

Активне використання всіх зазначених елементів механізму в оптимальній послідовності, постійне їх корегування відповідно до змін оточуючого середовища, обґрунтована та своєчасна реалізація механізму фінансової стабілізації підприємства сприяють прискоренню їх економічного розвитку, позначаються на їх конкурентоспроможності та впливають на підвищення ефективності діяльності [30, с. 81].

Сучасний стан економіки України потребує такої політики і стратегії підприємства, які дозволяють підтримувати стійкість та конкурентоспроможність в довгостроковому періоді. Прийняття управлінських рішень має ґрунтуватись на врахуванні та передбаченні змін у зовнішньому середовищі як на макро-, так і на мікрорівні. Зміни зовнішнього середовища зумовлюють трансформацію цілей підприємств, що вимагає від суб'єктів господарювання формування нової стратегії фінансової стабілізації [24, с. 96]. Ефективність стратегії фінансової стабілізації залежить від адекватності сприйняття та повноти врахування різних аспектів зв'язків підприємства зі своїм середовищем. За таких умов суб'єкт організація може забезпечити власний розвиток шляхом побудування дієвого механізму формування стратегії розвитку, що набуває особливої важливості в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Практична реалізація механізму фінансової стабілізації повинна базуватися на зазначених методологічних засадах, ігнорування яких призводить не тільки до невідповідності запланованого реальним умовам господарювання, а й може спричинити падіння ефективності діяльності підприємств України в цілому.

Висновки до розділу 1

Перший розділ даного дослідження присвячений теоретичним основам управління фінансовою стабілізацією підприємства. Зокрема обґрунтовано економічну сутність фінансової стабілізації підприємства, визначено особливості оперативного, тактичного та стратегічного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства.

Фінансова стабілізація – це сукупність заходів фінансової політики підприємства та елемент його фінансового менеджменту, спрямований на забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Добре сформована стратегія фінансової стабілізації допомагає прийняти ефективні управлінські рішення щодо розвитку підприємства. Визначальними етапами фінансової стабілізації підприємства є усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді. Кожному з цих етапів відповідають певні внутрішні механізми фінансової стабілізації, які в практиці фінансового менеджменту ділять на оперативний, тактичний та стратегічний.

Головна мета оперативного механізму фінансової стабілізації – зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства та збільшення грошових активів, що їх забезпечують. З цією метою чітко зазначено способи зменшення вихідних грошових потоків та збільшення вхідних грошових потоків.

Метою тактичного механізму фінансової стабілізації є забезпечення платоспроможності й ліквідності підприємства, що спрямоване на досягнення точки фінансової рівноваги. З цією метою була запропонована до використання модель фінансової рівноваги підприємства в довгостроковому періоді.

Стратегія фінансової стабілізації підприємства містить розробку прогнозу поведінки суб'єкта господарювання у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, створення стратегічного плану дій. Формування стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства має здійснюватися поетапно та передбачати послідовність відповідних дій. Важливими етапами даного механізму мають стати оцінка та розробка програми вдосконалення механізму фінансової стабілізації відповідно до умов середовища функціонування підприємства.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ТДВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ХІМІЧНИЙ ЗАВОД» ЗА 2020-22 РОКИ

2.1. Оцінка динаміки активів та пасивів підприємства

Розміщення та використання активів і джерела їхнього формування (власний капітал і зобов'язання, тобто пасиви) характеризують фінансовий стан підприємства. Ці дані наводяться в бухгалтерському балансі (Форма №1), Звіті про фінансові результати (Форма №2) і Додатках до балансу (Форми №4 і №5). Тому для всебічного аналізу фінансового стану ТДВ «Чернівецький хімічний завод» важливим є вивчення, зокрема, структури та динаміки майна (активів) підприємства, причини зміни складових майна і джерел його формування.

Такий аналіз є так званим попереднім оглядом економічного і фінансового положення підприємства. Він дозволяє охарактеризувати загальну спрямованість фінансово-господарської діяльності, виявити «хворі» статті звітності.

Отже, здійснимо аналіз динаміки загального обсягу та структури активів (майна) ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2022 рр. (Додаток 2).

Дані Додатку 2 показують, що вартість активів підприємства в аналізованих періодах зростала. Зокрема обсяг зростання вартості майна підприємства у 2021 році становив 6938 тис. грн. (або 113,6% в порівнянні з 2020 роком). У 2022 році спостерігався ще вищий темп нарощення активів в порівнянні з попереднім періодом – 123,4%. Таким чином вартість майна підприємства на початок 2023 р. склала 71615 тис. грн.

Зростання вартості майна підприємства відбувалося з різних причин у

досліджуваних періодах. Так у 2021 році вартість майна зросла основним чином за рахунок нарощення обсягів незавершеного будівництва (у 9 разів) та збільшення суми дебіторської заборгованості за товари – на 118,1%. Дана тенденція свідчить як про зростання інвестицій в обладнання підприємства так і про зростання попиту на його продукцію.

У 2022 році вартість майна зростала переважно за рахунок основних засобів та вартості запасів (товарів та готової продукції). Основні засоби, в які у 2021 році були здійснені капітальні інвестиції, було введено в експлуатацію, що відповідно і збільшило балансову вартість даної статті майна підприємства. Зокрема, станом на початок 2023 року вартість основних засобів склала 12456 тис. грн., що на 40,9% більше, ніж у попередньому періоді.

Зростання попиту на продукцію підприємства спричинило як зростання виробничих запасів (для формування майбутніх замовлень), так і збільшення обсягів готової продукції. Дані динамічні зміни активів зображено на рис. 2.1.

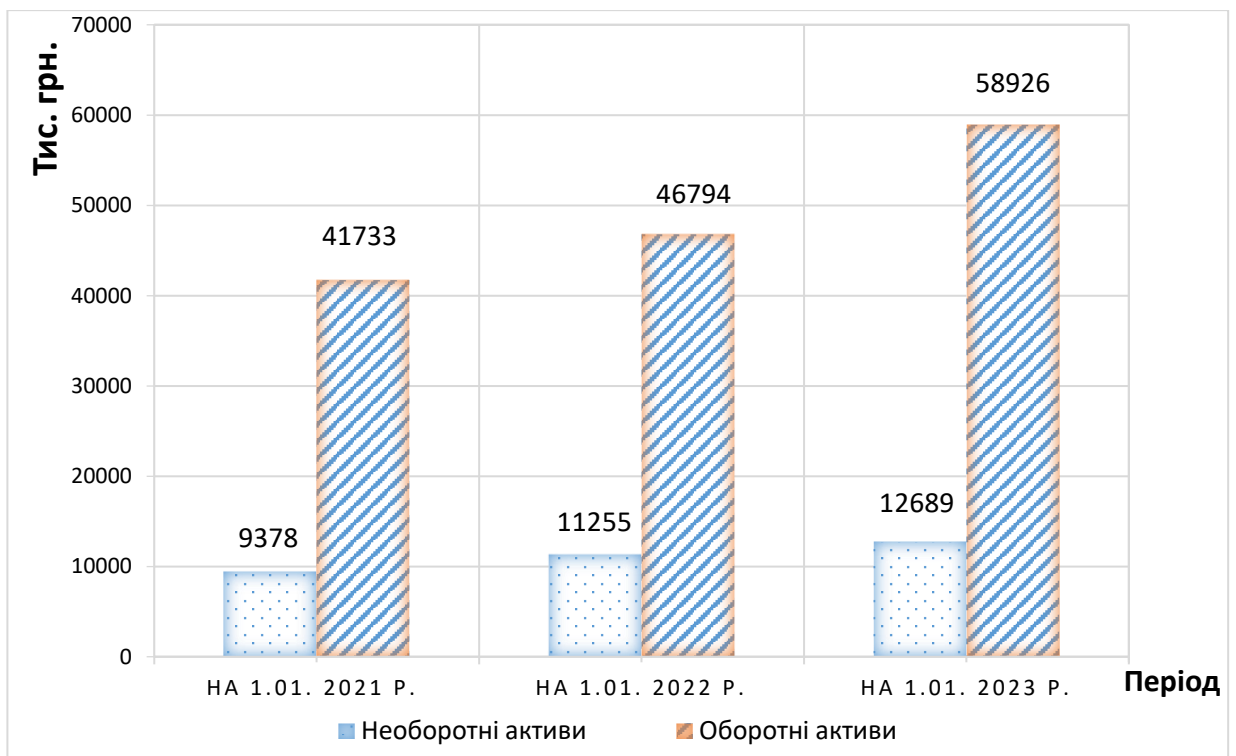

Рис. 2.1. Динаміка загального обсягу активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр.

Наведені розрахунки показують, що темпи зростання оборотних активів на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в аналізованому періоді є позитивними

поряд з такими ж позитивними динамічними змінами необоротних активів підприємства. Такі динамічні зміни вказують на стабільно високий рівень ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та потенційну відсутність проблем з розрахунками за зобов'язаннями, навіть незважаючи на зростання обсягу виробничих запасів та запасів товарів у 2022 році.

Як бачимо з даних наведених у таблиці 2.1, у аналізованих періодах частка оборотних активів підприємства характеризувалася стабільним значенням, що свідчить про достатній рівень ліквідності активів ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Так, їх частка на кін. 2020 року становила 81,7%, на кін. 2021 року – 80,6%, на кін. 2022 року – 82,3%. Відповідно частка необоротних активів у 2021 році зросла на 1,1%, а у 2022 році – зменшилася на 1,7%.

Варто зауважити ще на такі структурні зміни в оборотних активах, що відбулися на ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Так у аналізованих періодах відбулося значене зниження частки дебіторської заборгованості за товари (з 17,8% у 2021 році до 1,6% у 2022 році) та зростання запасів на 9,1% станом на початок 2023 р. Такі динамічні зміни стосовно дебіторської заборгованості свідчать про зміну політики розрахунків з дебіторами та можливе скорочення терміну погашення боргів за реалізовану продукцію. Зростання запасів може свідчити про нарощення виробничого потенціалу підприємства та захист грошових активів від знецінення.

Наступний етап дослідження – аналіз динаміки загального обсягу і структури капіталу підприємства. За допомогою цього дослідження ми зможемо визначити зміни в структурі власного і позикового капіталу, розмір залучених в оборот довгострокових і короткострокових позикових коштів. Адже рівень фінансової стійкості значною мірою залежить від того, які кошти має підприємство, яке джерело їх походження і який напрямок їх вкладень (Додаток 3).

Аналізуючи дані Додатку 3, можна зазначити, що вартість капіталу підприємства зросла в 2021 р. на 6938 тис. грн. або на 13,6%, а в 2022 р. – на

13566 тис. грн. або на 23,4%. Зазначимо такі динамічні зміни, що відбулися у статтях пасиву балансу в аналізованому періоді. Так, власний капітал підприємства зріс з 47645 тис. грн. на кінець 2020 року до 65733 тис. грн. на кінець 2022 р. Темп приросту у 2022 році становив 22%. Таке зростання відбулося виключно за рахунок отриманого чистого прибутку в аналізованих періодах. Зокрема, нерозподілений прибуток на початок 2023 року становив 63774 тис. грн. Сума резервного капіталу залишилася незмінною і склала 485 тис. грн.

Обсяг поточних зобов'язань підприємства у 2021 році зріс на 802 тис. грн. або на 23,7%. У 2022 році даній статі був притаманний вищий темп приросту – 40,6%. Найбільшим зростанням в абсолютних значеннях у 2022 році характеризувалися наступні статті – поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів (в 11 разів або на 1644 тис. грн.) та короткострокові кредити (сума кредиту станом на кінець 2023 року 1000 тис. грн.).

В структурі джерел формування майна підприємства суттєвих динамічних змін не відбулося в досліджуваних періодах. На підприємстві спостерігається значне переважання частки власного капіталу над часткою позикового.

Зокрема, у 2020 році частка власного капіталу становила 93,2%. У 2021-22 рр. відбулося незначне зниження даного показника на 0,4% та 1% відповідно. Отже, питома вага власних коштів на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на початок 2023 року склала 91,8%. Найбільшу частку в структурі власного капіталу займає нерозподілений прибуток – 89,1% на початок 2023 р.

Дещо зросла частка позикового капіталу в аналізованому періоді – з 6,6% на початок 2021 року до 8,2% станом на початок 2023 р. Найбільшу питому вагу в структурі поточних зобов'язань на кінець 2022 року мали поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів. Такі співвідношення в структурі капіталу та незначні динамічні зміни основних статей капіталу в аналізованих періодах свідчать про високий рівень фінансової стійкості підприємства і низький рівень його залежності від зовнішніх джерел

фінансування.

В цілому, наведені зміни в обсягах та структурі капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна охарактеризувати як такі, що є сприятливими для стабільного розвитку підприємства в майбутньому. На це вказують значення питомої ваги власного капіталу, яка є переважаючою в структурі джерел формування майна підприємства, незначна частка короткострокових кредитів банків (1,4% в загальній вартості капіталу, що загалом суттєво не впливає на рівень фінансової стійкості) та незначене зростання обсягу поточних зобов'язань підприємства. Зазначені структурні зміни капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» зобразимо на рис. 2.2.

Наступним етапом аналізу є розрахунок коефіцієнтів приросту капіталу (активів), приросту виручки від реалізації продукції, приросту валового прибутку для здійснення узагальнюючого висновку щодо ефективності діяльності підприємства та можливості подолання кризових явищ в разі їх настання. Це так зване «золоте правило економіки», яке передбачає дотримання умови, за якої темпи зростання прибутку підприємства перевищують темпи зростання обсягів продажу, а останні повинні бути вищими за темпи зростання активів (майна).

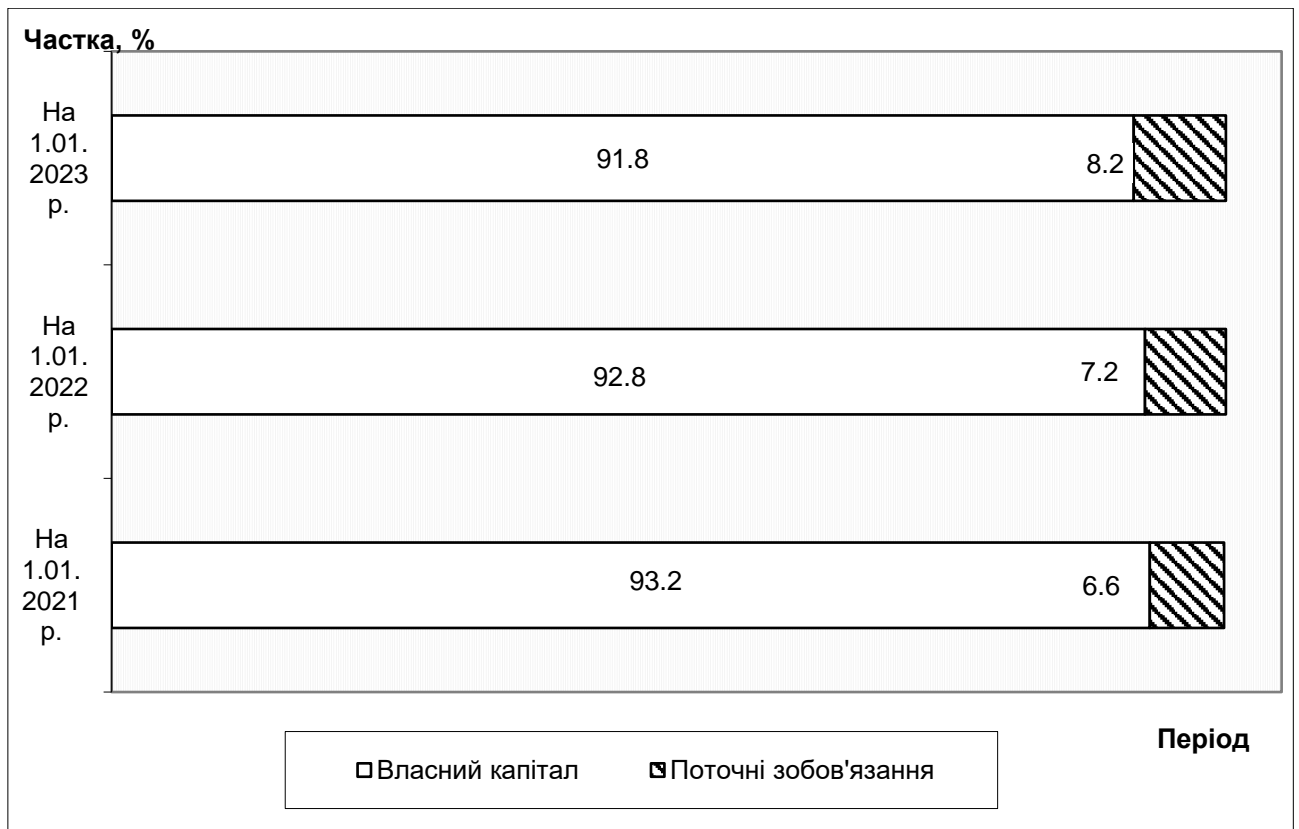

Рис. 2.2. Зміна структури капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр.

Отже, перевіримо «золоте правило економіки» для ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Коефіцієнт приросту капіталу (активів) розраховується за формулою:

$$K_K = \frac{K_1 - K_0}{K_0} \times 100, \quad (2.1)$$

де K_1 і K_0 - середня величина капіталу (активів) за звітний і попередній періоди відповідно, тис. грн.

Аналогічно розраховуються коефіцієнти приросту виручки від реалізації і валового прибутку. Наведемо відповідні розрахунки у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Виконання умов «золотого правила» для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-2022 рр.

Показники	Значення показника			Темп приросту, %	
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021-20 рр.	2022-21 рр.

Середня вартість активів	45868,5	54580	64832	19	18,8
Виручка від реалізації	64645	79086	71279	22,3	-9,9
Валовий прибуток	24597	27471	27195	11,7	-1

В 2021 році коефіцієнт приросту валового прибутку не перевищував коефіцієнти приросту капіталу підприємства та його виручки від реалізації. Зокрема, валовий прибуток зріс на 11,7% проти 19% зростання майна підприємства. Варто зауважити, що нарощення майна в даному періоді все ж згенерувало відповідне нарощення виручки від реалізації. Звісно така тенденція не свідчить про наявність кризових явищ у діяльності досліджуваного підприємства, особливо у короткостроковому періоді.

В 2022 році «золоте правило» також не виконувалося. Розрахунки вказують на досить високі темпи росту активів підприємства та поряд з цим негативні тенденції в обсягах виручки та валового прибутку. Нижчі темпи зростання валового прибутку пояснюються зростанням собівартості виготовленої продукції. Тому можна зазначити, що в цілому в даному періоді вкладення у майно підприємства не дали відповідної віддачі. Темпи зростання собівартості виготовленої продукції, умови співпраці з постачальниками сировини, обсяги комерційного кредитування – це ті показники, які вимагають ретельної уваги.

Загалом, можна зазначити такі ознакам «позитивного» балансу досліджуваного підприємства:

- валюта балансу в кінці звітного періоду збільшилась в порівнянні з початком;
- темпи приросту оборотних активів вищі, ніж темпи приросту необоротних активів;
- власний капітал підприємства перевищує позиковий;
- темпи приросту дебіторської та кредиторської заборгованості є приблизно однаковими.

2.2. Аналіз ділової активності та платоспроможності підприємства

Ділова активність – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства і визначається системою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства. Щодо фінансів це досягається за рахунок прискорення оборотності капіталу і його прибутковості.

Аналіз ділової активності включає розрахунок низки показників, основними з яких є показники інтенсивності та ефективності використання ресурсів підприємства, його капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованостей (оборотність та період обертання). До даного переліку показників належать також показники тривалості операційного та фінансового циклу підприємства.

Отже в наступному етапі дослідження розрахуємо показники ділової активності підприємства, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності та формують картину поточного стану операційної та фінансової діяльності (Додаток 4).

Дані Додатку 4 показують, що всі показники ділової активності підприємства характеризуються негативними тенденціями в аналізованому періоді. Так, незначно скоротилася загальна оборотність по підприємству – з 1,4 до 1,1 разів. Тривалість обертання майна підприємства становила 327,4 днів у 2022 році проти 248,4 днів у попередньому періоді. Внаслідок отримання короткострокового кредиту показник оборотності кредиторської заборгованості теж скоротився – з 21,2 днів у 2020 році до 14,2 днів у 2022 році. Це також є ознакою сповільнення розрахунків з постачальниками та збільшення обсягів комерційного кредитування.

В аналізованому періоді незначне скорочення періоду обертання було притаманне лише дебіторській заборгованості.

Варто зауважити, що зросли періоди обертання виробничих запасів,

готової продукції та товарів, що свідчить, що продукція підприємства хоч продовжує користуватися попитом незважаючи на кризові явища, але темп її реалізації сповільнився.

Зростанням тривалості обороту характеризувалися також у звітному році грошові кошти. Даний показник зріс на 34,4%, що пов'язано як зі збільшенням частки найбільш ліквідної частини майна підприємства, так і з скороченням виручки від реалізації.

В 2022 році у порівнянні з 2021 роком зріс період з моменту вкладення грошей у виробничі запаси до отримання доходу від їх реалізації, тобто операційний цикл підприємства. Так, тривалість операційного циклу у поточному році становила 137,6 дні проти 106,9 днів у 2021 році.

Показник тривалості фінансового циклу (тобто періоду повного обігу грошей, інвестованих в оборотні активи, в т. ч. і за рахунок кредиторської заборгованості за сировину, до інкасації дебіторської заборгованості за продану готову продукцію) у 2020-22 рр. мав додатне значення (91,7 днів у 2020 році, 89,7 днів у 2021 році та 112,2 днів у 2022-му). Це означає, що необхідність розрахунків з кредиторами та постачальниками є швидшою, ніж відбуваються розрахунки з дебіторами підприємства. А отже у підприємства в певний момент часу може виникнути нестача коштів на покриття термінових зобов'язань і здійснення поточної операційної діяльності. Але щоправда варто додати, що підприємство має такий обсяг дебіторської заборгованості, який достатній для покриття поточних зобов'язань. І проблемна ситуація може виникнути тільки в разі суттєвого падіння попиту на продукцію підприємства і зменшення замовлень покупців.

Зобразимо зміни тривалості операційного та фінансового циклів на рис. 2.3.

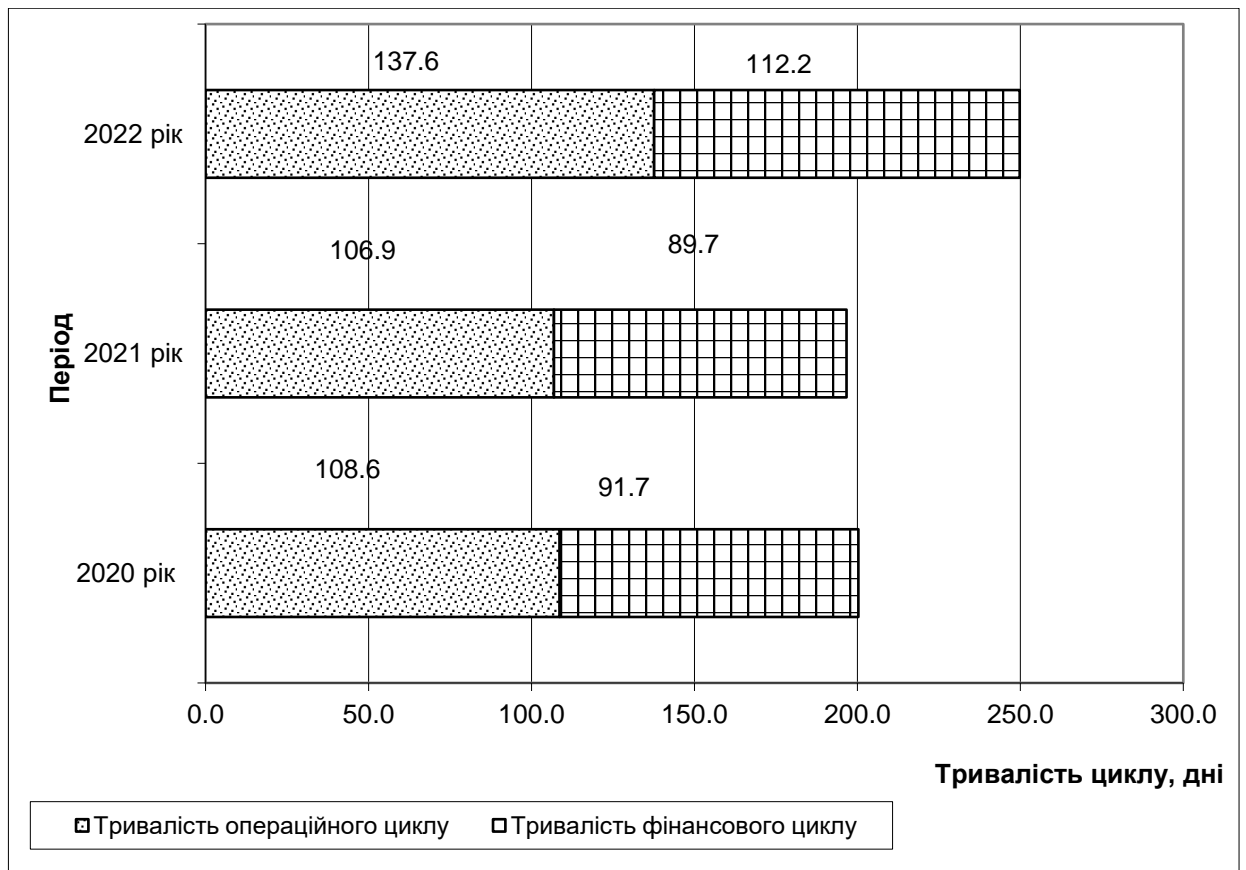

Рис. 2.3. Динаміка тривалості операційного та фінансового циклів ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр.

Для розробки тактики і стратегії фінансової стабілізації та оцінки реального ступеня платоспроможності підприємства проведемо аналіз ліквідності балансу. Для цього здійснимо порівняння активів та пасивів підприємства із застосуванням інформації, що міститься у балансі підприємства (табл. 2.2). Ліквідність балансу залежить від співвідношення різних за ліквідністю активів.

Таблиця 2.2

Аналіз ліквідності балансу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр.

Показник	Значення показника, тис. грн.			Показник	Значення показника, тис. грн.			Платіжний надлишок або нестача, тис. грн.		
	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2022 р.		на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2022 р.	на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2022 р.
Найліквідніші активи (А ₁)	21433	20007	30207	Негайні пасиви (П ₁)	2882	4184	4882	18551	15823	25325

Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	5446	12312	4330	Короткострокові пасиви (П ₂)	500	0	1000	4946	12312	3330
Активи, що повільно реалізуються (А ₃)	14854	14475	24389	Довгострокові пасиви (П ₃)	84	0	0	14770	14475	24389
Активи, що важко реалізуються (А ₄)	9378	11255	12689	Постійні пасиви (П ₄)	47645	53865	65733	38267	42610	53044

Внаслідок зростання конкурентної боротьби та необхідності своєчасно реагувати на обсяги щоденних грошових потоків значної актуальності набуває визначення платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу стає вкрай необхідним в умовах ринкових відносин. З розрахунків, що наведені в таблиці 2.2, видно, що протягом звітного періоду ліквідність балансу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є абсолютною, іншими словами, внаслідок того, що підприємство має досить значну суму найліквідніших активів і незначну суму негайних пасивів вже перша умова ліквідності балансу виконується. В 2022 році найбільш ліквідні активи збільшились до 30207 тис. грн. (проти 20007 тис. грн. у 2021 році), і цього є цілком достатньо для покриття першої групи пасивів. Також виконуються три інші умови ліквідності балансу, оскільки активів, що належать до груп А₂ та А₃ (дебіторська заборгованість та запаси) цілком вистачає для покриття короткострокових кредитів банку (група П₂). Найбільш явні зміни відбулися в групі постійних пасивів, завдяки суттєвому зростанню нерозподіленого прибутку у аналізованих періодах. Також у групі пасиву П₁ спостерігається зростання найбільш термінових зобов'язань – комерційних кредитів з 2882 тис. грн. у 2020 році до 4882 тис. грн – у 2022 р.

Вищенаведені ознаки ліквідності підприємства носять частковий характер, тому існує необхідність розрахувати загальний коефіцієнт ліквідності ($K_{лікв\ заг}$) за такою формулою:

$$K_{\text{лікв заг}} = \frac{A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3}{\Pi_1 + 0,5\Pi_2 + 0,3\Pi_3}.$$

Підставимо значення у наведену формулу:

- на кін. 2020 року $K_{\text{лікв заг}} = 9,1$;
- на кін. 2021 року $K_{\text{лікв заг}} = 7,3$;
- на кін. 2022 року $K_{\text{лікв заг}} = 7,4$.

Як бачимо з наведеного розрахунку, загальний коефіцієнт ліквідності на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у досліджуваному періоді значно перевищує нормативне значення (норматив = 1), що вказує на високий рівень ліквідності підприємства. Проте власникам і фінансовому менеджменту варто звернути увагу на його зниження у 2021-22 рр. в порівнянні з 2020 роком.

Наведені висновки можна підтвердити коефіцієнтами ліквідності, що розраховані в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз показників ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення показника			Відхилення, +, -	
		на кін. 2020 р.	на кін. 2021 р.	на кін. 2022 р.	2021-20 рр.	2022-21 рр.
Коефіцієнт ліквідності поточної	Поточні активи / Поточні пасиви	12,3	11,2	10	-1,2	-1,2
Коефіцієнт ліквідності швидкої	(Поточні активи – Запаси) / Поточні пасиви	7,9	7,7	8,1	-0,2	0,4
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	Кошти / Поточні пасиви	6,3	4,8	5,1	-1,6	0,3

Аналіз показників платоспроможності підприємства з табл. 2.3 показує на те, що суб'єкт дослідження можна вважати абсолютно платоспроможним. Щоправда динаміка зміни розрахованих показників мала неоднорідний характер – зниження показників у 2021 році та незначне їх зростання у 2022 році. Такі тенденції є свідченням того, що підприємство має можливість розраховатися з усіма своїми зобов'язаннями.

Оборотні активи суттєво перевищують вартість поточних зобов'язань підприємства (у 10 разів станом на початок 2023 року), на що вказує значення коефіцієнта поточної ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує наскільки підприємство може погасити поточні зобов'язання у настанні критичних обставин. Значення даного коефіцієнта протягом звітного періоду спочатку знизилося, потім – дещо зросло. В 2021 році його значення становило 7,7, а у 2022 році – 8,1, що свідчить про те, що наявні грошові кошти та очікувані надходження від дебіторів значно перевищують борги короткострокового характеру (у 8 разів) у відповідному періоді.

Останній коефіцієнт є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та ліквідності підприємства і показує, що підприємство за аналізований період може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити усі найбільш термінові зобов'язання. Значення даного коефіцієнту також значно перевищує нормативне (0,20-0,35).

Отже, за результатами дослідження виявлено, що підприємство можна вважати абсолютно платоспроможним протягом аналізованих періодів, а значення показників поточної та абсолютної ліквідності в зв'язку з їх незначним зниженням потребують окремої уваги менеджменту підприємства.

2.3. Аналіз ефективності діяльності підприємства

Рішення про впровадження стратегії фінансової стабілізації і загалом ефективність діяльності підприємства залежить насамперед від обсягів отриманого за підсумками діяльності прибутку. В такому випадку здійснюють аналіз формування прибутку підприємства на основі даних форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Аналіз формування чистого прибутку ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр. наведений у Додатку 5.

За даними Додатку 5 спостерігаємо отримання підприємством у 2020 році чистого прибутку обсягом 13182 тис. грн. У 2021 році відбулося його зниження – на 2835 тис. грн. або на 21,5%. У 2022 році спостерігалася позитивна динаміка чистого прибутку. Темп його зростання становив 44,6%.

Чистий дохід у досліджуваних періодах також характеризувався неоднаковою тенденцією. Зокрема, він зріс на 22,3% у 2021 році та скоротився на 9,9% у 2022 році.

Приріст собівартості продукції перевищував темпи зростання виручки від реалізації у 2021 році. Натомість зниження собівартості у 2022 році було дещо вищим, ніж чистого доходу від реалізації. Дані тенденції є свідченням діяльності підприємства в умовах кризи, що спричинило падіння обсягів збуту, зміну ринків збуту та перегляд цін на продукцію. Дані співвідношення зобразимо на рис. 2.4.

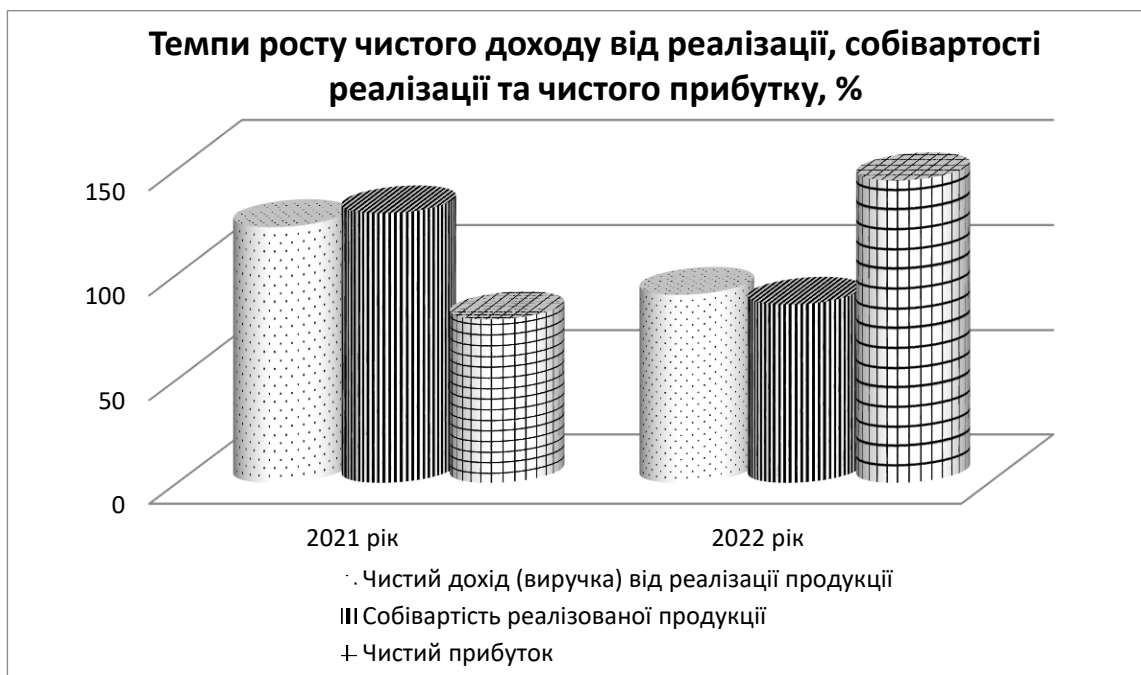

Рис. 2.4. Співвідношення темпів росту виручки від реалізації, собівартості та чистого прибутку ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр.

ЗЛОВИГО

прибутку. Так у 2020 році він зріс на 11%, а у 2022 році позначився скоротився – на 1%.

Постійне нарощення обсягів виробництва, нарощення запасів товарів для подальшого виконання замовлень вимагає відповідного зростання витрат. Так зростанням у досліджуваних періодах характеризувалися витрати на збут та інші операційні витрати. Дещо скоротилися у 2022 році адміністративні витрати.

Внаслідок зменшення чистого доходу від реалізації та зростання витрат на збут підприємство у 2022 році отримало прибуток від реалізації на 61% менше, ніж у попередньому періоді.

У аналізованому періоді були отримані досить значні інші операційні доходи (переважно доходи від операційних курсових різниць), що дозволило значно наростити прибутки від операційної діяльності у 2020-22 рр. Зокрема у 2022 році прибуток від операційної діяльності зріс на 44,5%.

В цілому формування прибутку в аналізованому періоді на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна вважати ефективним, що дало змогу виплатити дивіденди учасникам та спрямувати частину на розвиток підприємства капітальні інвестиції (придбання основних засобів).

Ефективність діяльності підприємства охарактеризуємо за допомогою показників рентабельності, динаміку яких для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» розглянемо у таблиці 2.4.

За даними таблиці 2.4 можна зробити наступні висновки. Усім основним показникам рентабельності досліджуваного підприємства було притаманне зниження у 2021 році і зростання у 2022 році. Основним чинником, що здійснив вплив на основні показники рентабельності в бік їх зменшення було зниження обсягу чистого прибутку у 2021 році. Також спостерігалось значне зростання собівартості внаслідок зростання цін на сировину та освоєння нових ринків постачання в період пандемії COVID-19 та початку повномасштабного вторгнення.

Зокрема рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком у 2021 році знизилася на 7,3%, а у 2022 році – зросла на 7,9%; рентабельність необоротних активів – на -49,1% та 24,7% відповідно. Зростання у 2022 році

було притаманне показникам рентабельності власного капіталу та оборотних активів.

Таблиця 2.4

**Основні показники рентабельності
ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр.**

Показники	Розрахунок	Значення показника			Відхилення, +,-	
		2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021- 20 рр.	2022- 21 рр.
Рентабельність реалізації товарів за прибутком від реалізації	<i>Прибуток від реалізації / Чиста виручка від реалізації</i>	10,6	6,5	2,8	-4,1	-3,7
Рентабельність реалізації товарів за чистим прибутком	<i>Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації</i>	20,4	13,1	21	-7,3	7,9
Рентабельність активів	<i>Чистий прибуток / Актив балансу</i>	28,7	19	23,1	-9,8	4,1
Рентабельність активів (за валовим прибутком)	<i>Валовий прибуток / Актив балансу</i>	53,6	50,3	41,9	-3,3	-8,4
Рентабельність власного капіталу	<i>Чистий прибуток / Власний капітал</i>	30,8	20,4	25	-10,42	4,6
Рентабельність необоротних активів	<i>Чистий прибуток / Необоротні активи</i>	149,4	100,3	125	-49,1	24,7
Рентабельність оборотних активів	<i>Чистий прибуток / Оборотні активи</i>	35,6	23,4	28,3	-12,2	4,9
Кредитовіддача	<i>Обсяг реалізації / Середня сума позикових ресурсів</i>	19,1	20,7	14,2	1,6	-6,5
Кредитомісткість	<i>1 / Кредитовіддача</i>	0,047	0,048	0,071	0,001	0,023
Рентабельність позикових ресурсів	<i>Чистий прибуток / Позикові ресурси</i>	433,3	270,5	297,3	-162,8	26,8

Рентабельність активів (майна), що розрахована за чистим прибутком також знизилася у 2021 році та зросла у 2022 році. Її значення склало у 2022 році 23,1%, що на 4,1% більше, ніж значення попереднього року. Такою ж тенденцією характеризувалося значення рентабельності власного капіталу. Зростання чистого прибутку у 2022 році спричинило підвищення усіх показників рентабельності.

З метою дослідження ефективності використання підприємством позикових ресурсів розраховані показники кредитовіддачі, кредитомісткості та прибутковості позикових ресурсів. Кредитовіддача – показник, який показує

обсяг реалізації, що отримує підприємство на 1 грн. позикових ресурсів. Значення даного показника знизилося з 19,1 грн. у 2020 році до 14,2 грн. у 2022 р.

Кредитомісткість є оберненим показником до кредитовіддачі. Позитивною тенденцією для підприємства є зменшення значення даного показника. На ТДВ «Чернівецький хімічний завод» значення даного показника зросло і у 2021 році, і у 2022 році (на 0,001 та 0,023 відповідно).

Прибутковість позикових ресурсів характеризує розмір чистого прибутку, що припадає на 1 грн. позикових ресурсів. У 2021 році даному показнику було притаманне суттєве зниження внаслідок зниження чистого прибутку. Натомість зростання обсягів чистого прибутку у 2022 році вплинуло на даний показник в бік його зростання незважаючи на отримання кредиту в цьому році.

Отже, як бачимо з проведеного аналізу, показники рентабельності характеризувалися негативною динамікою у 2021 році та позитивною – у 2022 році. Основною причиною таких тенденцій стали зміни обсягів чистого прибутку. Суттєвий вплив на діяльність підприємства у 2022 році здійснило впровадження військового стану в Україні. Зростання цін на сировину, коливання валютного курсу, простоювання виробничих потужностей і зупинка виробництва на початку повномасштабного вторгнення – фактори, що спричинили зменшення обсягів реалізації. В цілому значення показників рентабельності вказують на достатньо високий рівень ефективності фінансово-господарської діяльності. Але поряд з цим постає завдання перед фінансовим менеджментом підприємства щодо удосконалення системи моніторингу основних показників ефективності діяльності підприємства в умовах кризи.

Зважаючи на вищезазначене, наступним етапом аналізу ефективності діяльності підприємства буде розрахунок показників рентабельності вкладеного капіталу (здійснених інвестицій) та ефективності використання ресурсів підприємства. До таких показників належать: коефіцієнт генерування доходу, рентабельність інвестованого капіталу, рентабельність активів та інвестованого капіталу за післяподатковою базою, ефективність використання ресурсного

потенціалу, ефективність поточних витрат. Розрахунок даних показників наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники рентабельності вкладеного капіталу та ефективності використання фінансового та ресурсного потенціалу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр.

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>			<i>Абсолютне відхилення, +/-</i>		<i>Відносне відхилення, %</i>	
	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>2022 рік</i>	<i>2021-20 рр.</i>	<i>2022-21 рр.</i>	<i>2021-20 рр.</i>	<i>2022-21 рр.</i>
Коефіцієнт генерування доходу	0,351	0,231	0,281	-0,119	0,05	66	121,7
Рентабельність інвестованого капіталу	0,309	0,204	0,251	-0,105	0,047	66,1	122,8
Рентабельність активів (післяподаткова база)	0,289	0,190	0,231	-0,098	0,041	65,9	121,7
Рентабельність інвестованого капіталу (післяподаткова база)	0,309	0,204	0,251	-0,105	0,047	66,1	122,8
Ефективність використання ресурсного потенціалу	1	1,1	0,9	0,1	-0,2	101,1	80,7
Ефективність поточних витрат	0,30	0,19	0,26	-0,11	0,08	62,3	140,4

Як бачимо з даних таблиці 2.5, значення всіх показників рентабельності вкладеного капіталу і використання фінансового та ресурсного потенціалу мали негативну динаміку у 2021 році та позитивну – у 2022 році.

Коефіцієнт генерування доходів показує можливість активів підприємства створювати доходи до сплати відсотків та податків. Як бачимо, на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» даний показник знизився у 2021 році на 0,119 пунктів та зріс на 0,05 пунктів (або на 21,7%) у 2022 році.

Рентабельність інвестованого капіталу та рентабельність інвестованого капіталу за післяподатковою базою також характеризувалися зниженням у 2021 році. Їх значення, які є однаковими у даному періоді, на кін. 2022 року склали відповідно 25,1% проти 20,4% у 2021 році. Показник рентабельності інвестованого капіталу дещо подібний до рентабельності власного капіталу, але

на відміну від нього у його чисельнику враховують сплачені підприємством відсотки за користування кредитом, а у знаменнику – окрім власного капіталу ще й довгострокові зобов'язання.

Показнику ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства було притаманне зниження у досліджуваних періодах. Його значення станом на кінець 2022 року склало 0,9 пункт, що на 0,2 менше, ніж у попередньому періоді. Показник ефективності поточних витрат підприємства у 2022 році зріс на 40,4% після зменшення, що спостерігалось у 2021 році.

Висновки до розділу 2

У другому розділі даного дослідження було здійснено оцінку динаміки активів та пасивів підприємства, аналіз ділової активності і платоспроможності та аналіз ефективності діяльності підприємства. За підсумками здійснених у другому розділі роботи розрахунків можна зробити наступні висновки.

В аналізованих періодах спостерігалось зростання вартості активів підприємства. У 2022 році темп нарощення активів в порівнянні з попереднім періодом становив 123,4%. У 2022 році вартість майна зростала переважно за рахунок основних засобів та вартості запасів (товарів та готової продукції). Основні засоби, в які у 2021 році були здійснені капітальні інвестиції, було введено в експлуатацію, що відповідно і збільшило балансову вартість даної статті майна підприємства.

Аналітичні дані вказують, що темпи зростання оборотних активів на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в аналізованому періоді є позитивними поряд з такими ж позитивними динамічними змінами необоротних активів підприємства. Такі динамічні зміни вказують на стабільно високий рівень ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та потенційну відсутність проблем з розрахунками за зобов'язаннями.

В структурі джерел формування майна підприємства суттєвих динамічних змін не відбулося в досліджуваних періодах. На підприємстві спостерігається значне переважання частки власного капіталу над часткою позикового.

В цілому, наведені зміни в обсягах та структурі капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна охарактеризувати як такі, що є сприятливими для стабільного розвитку підприємства в майбутньому. На це вказують значення питомої ваги власного капіталу, яка є переважаючою в структурі джерел формування майна підприємства, погашення короткострокових кредитів банків (зменшення рівня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування в кризовий період) та незначене зростання обсягу поточних зобов'язань підприємства.

показники ділової активності підприємства характеризуються негативними тенденціями в аналізованому періоді. Так, незначно скоротилася загальна оборотність по підприємству – з 1,4 до 1,1 разів. Тривалість обертання майна підприємства становила 327,4 днів у 2022 році проти 248,4 днів у попередньому періоді. Варто зауважити, що зросли періоди обертання виробничих запасів, готової продукції та товарів, що свідчить, що продукція підприємства хоч продовжує користуватися попитом незважаючи на кризові явища, але темп її реалізації сповільнився.

Протягом звітного періоду ліквідність балансу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є абсолютною, іншими словами, внаслідок того, що підприємство має досить значну суму найліквідніших активів і незначну суму негайних пасивів вже перша умова ліквідності балансу виконується. Виконуються і всі інші умови ліквідності балансу. Коефіцієнти ліквідності також вказують на абсолютну платоспроможність підприємства.

В цілому формування прибутку в аналізованому періоді на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна вважати ефективним, що дало змогу виплатити дивіденди учасникам та спрямувати частину на розвиток підприємства капітальні інвестиції (придбання основних засобів).

Зростання цін на сировину, збільшення заробітної плати і соціальних виплат працівників – основні чинники зростання собівартості високими темпами. Усім основним показникам рентабельності досліджуваного підприємства було притаманне зниження у 2021 році і зростання у 2022 році.

Основним чинником, що здійснив вплив на основні показники рентабельності в бік їх зменшення було зниження обсягу чистого прибутку у 2021 році. Суттєвий вплив на діяльність підприємства у 2022 році здійснило впровадження військового стану в Україні. Зростання цін на сировину, коливання валютного курсу, простоювання виробничих потужностей і зупинка виробництва на початку повномасштабного вторгнення – фактори, що спричинили зменшення обсягів реалізації. В цілому значення показників рентабельності вказують на достатньо високий рівень ефективності фінансово-господарської діяльності. Але поряд з цим постає завдання перед фінансовим менеджментом підприємства щодо удосконалення системи моніторингу основних показників ефективності діяльності підприємства в умовах кризи.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Особливості розробки стратегії фінансової стабілізації підприємства

Побудова стратегії – це складний процес усвідомленого планування, який базується на знаннях, інтуїції та досвіді керівництва підприємства. Крім того, формування стратегії залежить від економічної ситуації, в якій знаходиться підприємство. Стратегія є важливим засобом в роботі над інвестиційними та соціальними проектами. Завдяки її правильній побудові компанія завжди матимете чіткий план дій: буде присутнє розуміння мети, інструментів її досягнення та способів оцінки ефективності.

Вважаємо, що процес формування стратегії стабілізації підприємства є складним творчим процесом, який потребує високої кваліфікації та професіоналізму розробників та виконавців.

На рівень обґрунтованості розробленої стратегії впливають ряд об'єктивних факторів:

- наявність необхідної інформації стосовно зовнішнього оточення;
- ефективності діяльності підприємства;
- ситуація в галузі та рівень розвитку ринку;
- конкурентна позиція підприємства;
- доступ до різних видів економічних ресурсів.

Свій вплив здійснюють і суб'єктивні фактори:

- знання та навички виконавців – команди менеджерів вищого рівня керівництва, їх «чуття» ринку та змін, що очікуються;
- кадровий потенціал підприємства;
- рівень залученості всіх учасників в процес побудови стратегії [14, с. 163].

Стратегія як інструмент забезпечує готовність до використання можливих сприятливих/несприятливих умов на користь підприємства та дозволяє проаналізувати проблеми та загрози, які є і можуть бути. Ефективно побудована стратегія забезпечує більш раціональний розподіл ресурсів та їхню концентрацію на ключових напрямках та дає можливість постійного розвитку та керування змінами.

Основними принципами, на які має спиратися розробка стратегії стабілізації підприємства, є:

- орієнтація на довгострокові цілі;
- багатоваріантність напрямків розвитку;
- комплексність розробки стратегії;
- узгодженість з навколишнім середовищем підприємства й ін.

Знання теоретичних основ фінансової стабілізації суб'єктів господарювання та моніторинг ресурсного потенціалу розвитку українських підприємств, дозволили запропонувати модель формування стратегії стабілізації для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» (Додаток б). Запропонована модель містить у собі розробку прогнозу поведінки підприємства у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, врахування впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, створення стратегічного плану дій.

Базовою складовою моделі побудови стратегії стабілізації підприємства є усвідомлення його місії. Відомо, що основним мотивом створення і функціонування підприємства є задоволення потреб споживачів у різноманітних товарах та послугах, надання соціальних гарантій працівникам та соціального захисту інтересів своїх пайовиків. Відтак, підприємство має усвідомити це, і лише задля ефективною реалізації своєї генеральної мети, спланувати фінансово-господарську діяльність так, щоб отримати максимально можливий прибуток.

Значущим елементом процесу формування стратегії підприємства є моніторинг їх соціально-економічного середовища, тобто комплексний аналіз

результатів діяльності за певний проміжок часу. Моніторинг також охоплює оцінку існуючих проблем підприємств, тенденції розвитку й перспективи їх подальшого існування.

Складовими моніторингу діяльності суб'єктів господарювання є оцінка їх зовнішнього та внутрішнього середовища. Так, вивчення зовнішніх умов функціонування підприємства, визначає не тільки загальні засади ведення його господарської діяльності, але й багато в чому обумовлює ринковий успіх чи невдачу, результативні показники. Дослідження внутрішніх факторів розвитку підприємства передбачає комплексний аналіз ефективності господарської діяльності підприємств, оцінку його стратегічного потенціалу, конкурентоспроможність, що дозволить досягти стратегічних цілей.

Важливим елементом розробки стратегії стабілізації ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є формування системи стратегічних цілей його розвитку. Тобто, на основі усвідомлення місії, стану та перспектив змін в оточуючому середовищі, потрібно визначити комплекс стратегічних цілей підприємства на період розробки стратегії. Сформульовані цілі мають бути кількісно визначені, слід встановити рівень, якого необхідно досягти та період часу для досягнення кінцевого результату.

Формування стратегічних цілей фінансової стабілізації на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» повинно відбуватися на основі розрахунку показників моделі стійкого зростання. Зокрема, важливими параметрами цієї моделі є показник рентабельності реалізації продукції, коефіцієнт капіталізації чистого прибутку, коефіцієнт оборотності активів, співвідношення активів та власного капіталу (леверидж активів). Моніторинг даних показників дасть змогу підприємству розробляти та удосконалювати політику розподілу прибутку, політику формування структури капіталу та політику формування складу активів [4, с. 530].

Поставлені цілі розвитку підприємства можуть бути досягнуті різними способами. Для їх визначення та наступної оцінки ефективності слід розробити стратегічні альтернативи – різні варіанти подальшого розвитку. Визначальними

рисами стратегічних альтернатив повинні бути: форми, методи, засоби, шляхи, час досягнення поставлених цілей, ступінь досягнення кожної з них, обсяг ресурсного потенціалу, що буде використовуватися та інше.

Ключовою складовою процесу формування стратегії стабілізації підприємства є здійснення системи заходів, що спрямовані на реалізацію розробленої стратегії. На наш погляд, такими заходами повинні бути: розробка системи забезпечуючих стратегій, формування політики підприємств за найважливішими напрямками діяльності та розробка комплексу тактичних планів ведення господарської діяльності.

Ще одним елементом моделі розробки стратегії стабілізації діяльності підприємства є моніторинг ходу реалізації стратегії та оцінка необхідності її коригування. Своєчасне внесення уточнень та доповнень в прийнятну стратегію стабілізації буде запорукою успішного функціонування підприємств системи та досягнення ними поставлених стратегічних цілей.

Заключною складовою моделі формування стратегії стабілізації є фінансове забезпечення, тобто пошук фінансових ресурсів необхідних для її побудови та впровадження в життя. Фінансове забезпечення стратегії передбачає прогнозування фінансових результатів, вжиття заходів щодо підвищення економічних показників, пошук невикористаних резервів та ін.

Таким чином, успішне функціонування ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в ринковому середовищі пов'язане з розробкою та реалізацією ефективної стратегії стабілізації, яка визначає довгострокові цілі та завдання фінансово-господарської діяльності. Без фінансової стратегії не можливо цілеспрямовано управляти фінансами й досягати успіху в конкурентній боротьбі в сучасних умовах господарювання.

Нами було запропоновано власну модель розробки стратегії стабілізації підприємства. Реалізація стратегії пов'язана з невизначеністю і ризиками. Щоб запобігти їм, пропонується розробляти декілька варіантів стратегічних планів. В процесі вибору альтернативи стратегічних рішень беруться до уваги такі параметри, як ступінь ризику та очікувана величина виграшу. В умовах

конкуренції як важливий параметр при оцінці та співставленні стратегічних альтернатив необхідно враховувати час.

Отже, формування стратегії – це складний, трудомісткий і творчий процес вибору цілей діяльності й забезпечення заходів для їх фактичного досягнення. Воно виступає дієвим орієнтиром при прийнятті всіх управлінських рішень й може бути критерієм при оцінці результатів в фінансово-господарській діяльності підприємств споживчої кооперації.

Важливо розуміти, що стратегія – це не абстрактне поняття. Це справді рутинний і трудомісткий процес, який потребує постійної концентрації та контролю. І успішним він буде лише тоді, коли цілі розвитку проекту та команд співпадатимуть і знаходитимуться в єдиній системі координат.

3.2. Удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Завдяки успішному застосуванню внутрішнього механізму фінансової стабілізації підприємство може не тільки зменшити фінансову проблему загрози банкрутства, а й позбавитися від залежності використання позикового капіталу, та прискорити темпи його економічного розвитку.

Як зазначалося у першому розділі даного дослідження, кожному етапу фінансової стабілізації відповідають певні її внутрішні механізми, які в практиці фінансового менеджменту зазвичай поділяють на оперативний, тактичний та стратегічний механізм.

Розглянемо більш детально зміст кожного з зазначених внутрішніх механізмів та охарактеризуємо основні їх напрямки для ТДВ «Чернівецький хімічний завод».

Оперативний механізм фінансової стабілізації – це система заходів, спрямована, з одного боку, на зменшення розміру поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства в короткостроковому періоді, а з іншого боку, - на збільшення суми грошових активів, що забезпечують

термінове погашення цих зобов'язань [4]. Принцип «відсікання зайвого», що лежить в основі цього механізму, визначає необхідність скорочення розмірів як поточних потреб (що викликають відповідні фінансові зобов'язання), так і окремих видів ліквідних активів (з метою їх термінового перетворення в грошову форму).

Основним змістом оперативного механізму фінансової стабілізації є забезпечення збалансованості грошових активів і короткострокових фінансових зобов'язань підприємства, що досягається різними методами в залежності від конкретних умов фінансового стану підприємства.

Саме стан реальної неплатоспроможності підприємства впливає на вибір відповідного напрямку оперативного механізму фінансової стабілізації. Індикатором (показником) стану реальної неплатоспроможності підприємства слугує коефіцієнт чистої поточної платоспроможності ($K_{чп}$). На відміну від розрахованого у другому розділі даного дослідження традиційного коефіцієнта поточної платоспроможності, він додатково коригується (залежно від рівня кризового фінансового стану підприємства) у складі оборотних активів та поточних зобов'язань.

У вартості оборотних активів не потрібно враховувати безнадійну дебіторську заборгованість та неліквідні запаси товарно-матеріальних цінностей. Короткострокові фінансові зобов'язання коригуються на ту частину, яка може бути перенесена на період завершення фінансової стабілізації. До таких зобов'язань можуть, наприклад, належати розрахунки за нарахованими дивідендами і відсотками, що потрібно виплатити.

З урахуванням зазначених коректив коефіцієнт чистої поточної платоспроможності ($K_{чп}$) розраховується наступним чином:

$$K_{чп} = \frac{OA - OA_n}{KЗ - KЗ_{внутр}}, \quad (3.1)$$

де OA - обсяг всіх оборотних активів підприємства;

OA_n - обсяг неліквідних (в короткостроковому періоді) оборотних активів підприємства;

$KЗ$ - обсяг всіх короткострокових зобов'язань підприємства;

$KЗ_{Внутр}$ - обсяг внутрішніх поточних зобов'язань підприємства за розрахунками, погашення яких може бути відкладено до завершення фінансової стабілізації [4, с. 527].

Розрахуємо даний коефіцієнт для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2021-22 рр. Розрахунок даного показника за 2020 рік є недоцільним, оскільки сума виплачених дивідендів власникам є більшою, ніж обсяг короткострокових зобов'язань підприємства і від'ємне значення показника втрачає логіку.

$$K_{чпш_чхз_2021} = \frac{46794}{4184 - 4046} = 339,1$$

$$K_{чпш_чхз_2022} = \frac{58926}{5882 - 3095} = 21,1.$$

Отже, як бачимо значення коефіцієнта чистої поточної платоспроможності є достатньо високим, що свідчить про суттєве переважання оборотних засобів над зобов'язаннями. Але власникам варто звернути увагу на достатньо суттєве падіння даного показника у 2022 році в порівнянні з попереднім періодом.

З урахуванням здійсненого розрахунку значення коефіцієнта чистої поточної платоспроможності, напрямки оперативного механізму його фінансової стабілізації можуть бути наступними (рис. 3.1).

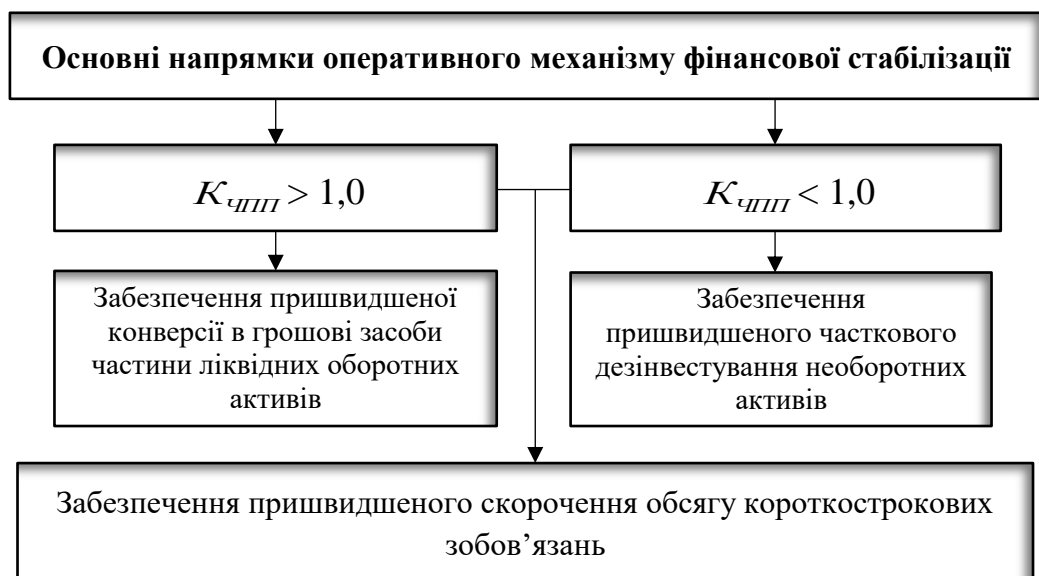

Рис. 3.1. Основні напрямки оперативного механізму фінансової стабілізації на основі розрахунку коефіцієнта чистої поточної платоспроможності

Як видно з наведеної схеми, головним змістом оперативного механізму фінансової стабілізації є забезпечення збалансування грошових активів і короткострокових зобов'язань. Це досягається різними методами в залежності від умов реального фінансового стану підприємства.

Мета цього етапу фінансової стабілізації вважається досягнутою, якщо усунена поточна неплатоспроможність підприємства, тобто обсяг надходження грошових коштів перевищив обсяг невідкладних фінансових зобов'язань у короткостроковому періоді. Це означає, що загроза банкрутства підприємства в поточному відрізку часу ліквідована, хоча і носить, як правило, відкладений характер.

Тактичний механізм фінансової стабілізації – система заходів, що спрямовані на досягнення точки фінансової рівноваги підприємства в майбутньому періоді.

Модель фінансової рівноваги підприємства може бути представлена в наступному вигляді:

$$ЧП + АВ + \Delta AK + \Delta ВФР = \Delta I_{ВД} + ДФ + УП + СП + РФ, \quad (3.2)$$

де *ЧП* - чистий операційний прибуток підприємства;

АВ - сума амортизаційних відрахувань;

\Delta AK - сума приросту акціонерного (пайового) капіталу при додатковій емісії акцій (збільшення розмірів пайових внесків до статутного фонду);

\Delta ВФР - приріст власних фінансових ресурсів за рахунок інших джерел;

\Delta I_{ВД} - приріст обсягу інвестицій, що фінансуються за рахунок власних джерел;

ДФ - сума дивідендного фонду (фонду виплат дивідендів на вкладений капітал власникам підприємства);

УП - обсяг програми участі найманих працівників в прибутку (виплат за рахунок прибутку);

СП - обсяг соціальних, екологічних та інших зовнішніх програм підприємства, що фінансуються за рахунок прибутку;

РФ - приріст суми резервного (страхового) фонду підприємства [4, с. 529].

Ліву частину формули складають джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства, а праву – напрями використання цих ресурсів. Тому у спрощеному вигляді модель фінансової рівноваги підприємства, до досягнення якої підприємство прагне в кризовій ситуації, може бути наведена у наступному вигляді:

$$OG_{ВФР} = OC_{ВФР}, \quad (3.3)$$

де $OG_{ВФР}$ - обсяг генерування власних фінансових ресурсів;

$OC_{ВФР}$ - обсяг споживання власних фінансових ресурсів.

Розрахуємо дану модель фінансової рівноваги для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр. Дані наведемо у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок моделі фінансової рівноваги для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» у 2020-22 рр.

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>		
	<i>2020 рік</i>	<i>2021 рік</i>	<i>2022 рік</i>
Чистий операційний прибуток підприємства	13182	10347	14963
Сума амортизаційних відрахувань	1231	1498	1678
Обсяг генерування власних фінансових ресурсів	14413	11845	16641
Приріст обсягу інвестицій, що фінансуються за рахунок власних джерел	2786	2653	2927
Сума дивідендного фонду	3460	4046	3095
Обсяг споживання власних фінансових ресурсів	6246	6699	6022
<i>Порівняння обсягу генерування та обсягу споживання</i>	<i>8167</i>	<i>5146</i>	<i>10619</i>

Як бачимо за даними таблиці 3.1, обсяг генерування власних фінансових ресурсів перевищує обсяг додаткового їх споживання, що дозволяє ТДВ

«Чернівецький хімічний завод» знизити частку позикового капіталу, що залучається. Але менеджменту і власникам необхідно звернути увагу на зниження обсягів генерування власних фінансових ресурсів у 2021 році.

Загалом, які б заходи не приймалися в процесі використання тактичного механізму фінансової стабілізації підприємства, всі вони повинні бути спрямовані на забезпечення нерівності $OG_{ВФР} > OC_{ВФР}$. Однак в реальній практиці можливості суттєвого збільшення обсягу генерування власних фінансових ресурсів (лівої частини нерівності) в умовах кризового розвитку обмежені, тому основним напрямком забезпечення досягнення точки фінансової рівноваги підприємством в кризових умовах є скорочення обсягу споживання власних фінансових ресурсів (правої частини нерівності).

Мета цього етапу фінансової стабілізації вважається досягнутою, якщо підприємство досягло фінансової рівноваги, що передбачається цільовими показниками структури капіталу і забезпечує достатню його фінансову стійкість.

Стратегічний механізм фінансової стабілізації – це система заходів, що спрямована на підтримку досягнутої фінансової рівноваги підприємства в тривалому періоді. Цей механізм базується на використанні моделі сталого економічного зростання підприємства, що забезпечується основними параметрами його фінансової стратегії.

Модель сталого економічного зростання підприємства має наступний вигляд:

$$\Delta OP = P_{Реал} \times K_{капЧП} \times K_{Лев_акт} \times K_{Об_акт}, \quad (3.4)$$

де ΔOP - приріст обсягу реалізації продукції, виражений десятковим дробом;

$P_{Реал}$ - рентабельність реалізації продукції;

$K_{капЧП}$ - коефіцієнт капіталізації прибутку;

$K_{Лев_акт}$ - коефіцієнт левереджу активів;

$K_{Об_акт}$ - коефіцієнт оборотності активів [4, с. 535].

Розрахуємо модель сталого економічного зростання підприємства для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» за 2020-22 рр. Розрахункові дані наведемо у Додатку 7.

Отже, за наведеними розрахунками, бачимо, що оптимальний приріст обсягу реалізації ТДВ «Чернівецький хімічний завод» становив у 2020 році 20% (фактичний темп приросту становив -2,5%), у 2021 році – 12% (фактичний – 22,3%), у 2022 році – 18% (фактичний – -9,9%). Результати проведених розрахунків також показують, що змінюючи параметри фінансової стратегії підприємства, можна відповідним чином змінювати оптимальний темп приросту обсягу реалізації продукції, зберігаючи при цьому досягнуту (базову) фінансову рівновагу. Використання даної моделі дає можливість визначити який параметр фінансового розвитку потребує особливої уваги з боку фінансового менеджменту та власників ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Змінюючи параметри фінансової стратегії підприємства можна домогтися прийнятних темпів його економічного розвитку в умовах фінансової рівноваги.

Максимальний період безкризового розвитку при досягнутому рівноважному фінансовому стані підприємства визначається періодом відповідності темпів приросту обсягу реалізації продукції їх значенням, розрахованим за моделлю сталого економічного зростання. Будь-яке відхилення від розрахункових значень цього показника призводить до втрати підприємством стану фінансової рівноваги.

Параметри моделі стійкого економічного зростання з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства повинні періодично коректуватися з урахуванням внутрішніх умов його розвитку, зміни кон'юнктури фінансового і товарного ринків та інших факторів зовнішнього середовища.

Мета цього етапу фінансової стабілізації вважається досягнутою, якщо в результаті прискорення темпів сталого економічного зростання підприємства забезпечується відповідне зростання його ринкової вартості в довгостроковій перспективі.

3.3. Фінансове планування та резерви покращення фінансового стану ТДВ «Чернівецький хімічний завод»

Внаслідок того, що економіка країни перебуває в кризовому стані жодне підприємство не захищене від порушення фінансової стійкості та необхідності відновлення стабільності функціонування. Варто зауважити, що ефективність управління фінансами сучасного підприємства залежить від методів управління фінансовими ресурсами. Якщо підприємствами своєчасно буде розроблено та впроваджено заходи, які спрямовані на покращення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі господарюючі суб'єкти можуть підвищити свою прибутковість, а також відновити платоспроможність. В даному випадку на допомогу приходять фінансове планування, яке може стати тією альтернативою, яка сприятиме економічному зростанню та відносній захищеності підприємств.

Основою прогнозу (планування) ключових показників фінансового стану підприємства є визначення прогнозного обсягу реалізації (виконання робіт, надання послуг), адже саме цей показник – основа сталого розвитку підприємства.

Аналітичні розрахунки, що були зроблені у другому розділі показали, що ТДВ «Чернівецький хімічний завод» має високий рівень фінансової стійкості та ліквідності, відбувається нарощення майна підприємства. Підприємство має високі значення показників рентабельності та не має проблем з платіжною дисципліною. Незважаючи на такі позитивні зміни все одно виникає необхідність розрахунку прогнозних значень основних показників, що пов'язані з формуванням та використанням фінансового потенціалу підприємства. Особливу увагу слід звернути на планування показників, що входять до складу моделі сталого розвитку підприємства. Адже змінюючи чи впливаючи на параметри цієї моделі підприємство може зберегти досягнуту (базову) фінансову рівновагу.

Одним із найбільш поширених методів короткострокового прогнозування

економічних явищ є екстраполяція.

Екстраполяція полягає у вивченні сформованих у минулому і сьогоденні стійких тенденцій економічного розвитку і перенесення їх на майбутнє.

Мета такого прогнозу – показати, до яких результатів можна дійти в майбутньому, якщо рухатися до нього з тією самою швидкістю або прискоренням, що й у минулому.

Прогноз визначає очікувані варіанти економічного розвитку виходячи з гіпотези, що основні фактори і тенденції минулого періоду зберуться на період прогнозу або що можна обґрунтувати і врахувати напрямок їхніх змін у розглянутій перспективі. Подібна гіпотеза висувається виходячи з інертності економічних явищ і процесів.

Скористаємося методом екстраполяції, щоб спрогнозувати значення доходу від реалізації продукції досліджуваного підприємства на 2023 рік. Для цього побудуємо динамічний ряд (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Вихідні дані для прогнозування виручки від реалізації продукції

ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 р.

Період	Обсяг виручки від реалізації товарів, тис. грн.	Темпи росту доходу від реалізації, %
2018	47513	138,4
2019	66273	139,5
2020	64645	97,5
2021	79086	122,3
2022	71279	90,1
Прогноз	83863	117,7

Як бачимо, тенденція є неоднаковою – спад у 2020 та 2022 роках, значне зростання продажів у 2018-2019 рр. Досліджуване підприємство мало багато споживачів продукції у східних регіонах країни. Розрив даних зв'язків став у 2014 році основною причиною спаду обсягів продажу продукції хімічного заводу. Але заводу вдалося знайти нових споживачів та ринки збуту і суттєво

збільшити обсяги реалізації у 2018-19 та 2021 рр.

Отже спрогнозуємо виручку від реалізації продукції підприємством на 2023 рік (рис. 3.2).

Підставивши значення у наведену на графіку лінійну функцію отримаємо такий плановий обсяг виручки ($OP_{пл}$) від реалізації продукції підприємства:

$$y = 6034,5 \times 6 + 47656 = 83863 \text{ тис. грн.}$$

Темп росту доходу від реалізації в даному випадку буде становити 17,7% (83863 тис. грн. / 71279 тис. грн), що в цілому відповідає загальноекономічним тенденціям в Україні і темпам розвитку підприємства.

Рис. 3.2. Прогноз обсягу виручки від реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 рік

На основі визначеного прогнозного значення доходу від реалізації продукції складемо план доходів і витрат ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 рік. Наведемо розрахунок у таблиці 3.3.

Для побудови прогнозу не змінюємо рівень операційного доходу. Так само залишаємо незмінними рівні операційних та фінансових витрат. На тому ж самому рівні, що і у 2022 році залишаємо інші доходи. Обсяг чистого прибутку при таких умовах зросте на 17,8% і становитиме 17622 тис. грн.

На підприємстві в останні роки активно сплачуються дивіденди його

власникам та учасникам. Так частка дивідендів у 2020 році становила 26% (перевищила суму отриманого в періоді чистого прибутку і була виплачена за рахунок накопиченого раніше нерозподіленого прибутку), у 2021 році – 39%, у 2022 році – 21%. Рекомендуємо в прогностному періоді зменшити обсяг дивідендних виплат до 15%. Решту спрямувати на виробничий розвиток підприємства, оновлення обладнання та матеріальне стимулювання працівників. Можливі також подальші вкладення в розробку екологічної продукції та освоєння нових ринків збуту.

Таблиця 3.3

**Прогноз доходів і витрат ТДВ «Чернівецький хімічний завод»
на 2023 рік**

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>		<i>Відхилення</i>	
	2022 рік (факт)	Прогноз на 2023 рік	+, -	у % до фактичного значення
1	2	3	4	5
Чистий дохід, тис. грн.	71279	83863	12584,0	117,7
Операційний дохід, тис. грн.	43483	51156,4	7673,4	117,6
- у % до обсягу реалізації	61,0	61,0	0	100
Загальні операційні витрати, тис. грн.	25194	29603,6	4409,6	117,5
- у % до обсягу реалізації	35,3	35,3	0	99,9
Фінансові витрати, тис. грн.	53,0	62,3	9,3	117,6
- у % до обсягу реалізації	0,07	0,07	0	99,9
Інші доходи, тис. грн.	69,0	83,9	14,9	121,5
- у % до обсягу реалізації	0,10	0,1	0	0,0
Інші витрати, тис. грн.	55,0	83,9	28,9	152,5
- у % до обсягу реалізації	0,1	0,1	0	0
Фінансовий результат до оподаткування	18250,0	21490,5	3240,5	117,8
Податок на прибуток від звичайної діяльності	3287	3868,3	581,3	117,7
Чистий прибуток	14963	17622,2	2659,2	117,8

На основі даної пропозиції побудуємо прогностний зведений баланс ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 рік (Додаток 8).

Даний прогноз заснований на прогнозуванні показників тривалості

обертання тих чи інших статей балансу. Залежно від майбутньої мети підприємство може розрахувати прогностні значення на основі тривалості обертання тих чи інших статей балансу, які були в минулому періоді або змінювати їх. Зокрема, основною метою ТДВ «Чернівецький хімічний завод» подальше нарощування обсягів виробництва та реалізації. Тому для забезпечення такого зростання прогнозується зростання тривалості обертання запасів та дебіторської заборгованості за товари.

Як свідчать дані, наведені в Додатку 8, валюта балансу зросте на 15171 тис. грн., або на 21,2%. Сума необоротних активів збільшиться на 2220 тис. грн. при умові стабільності періоду їх обертання. Сума оборотних активів також збільшиться до 71877 тис. грн. при умові незмінності періоду обертання дебіторської заборгованості (20 днів) та зменшенні періоду обертання грошових коштів (зі 152 днів до 120 днів).

У пасиві балансу зросте сума власного капіталу за рахунок капіталізації прибутку на 14979 тис. грн. При цьому тільки 15% отриманого чистого прибутку буде спрямована на виплату дивідендів. Позиковий капітал слід залучити в сумі 6074 тис. грн., що на 192 тис. грн. більше, ніж у попередньому періоді. Прогнозується зростання обсягу кредиторської заборгованості підприємства – на 9,1%.

Згідно прогнозу, суттєвих змін у структурі пасиву не відбудеться. Частка власного капіталу та оборотних активів залишиться переважаючою.

З метою розробки дієвої стратегії фінансової стабілізації важливим є прогноз можливого варіанту управлінських рішень, що забезпечать різний темп приросту обсягу реалізації продукції на основі моделі стійкого росту. Такі прогностні розрахунки ТДВ «Чернівецький хімічний завод» наведемо у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Прогностний розрахунок моделі стійкого зростання для ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 рік

<i>Показники</i>	<i>Значення показника</i>	
	<i>2022 рік</i>	<i>Прогноз за 2023 р.</i>

Рентабельність реалізації продукції	0,21	0,21
Коефіцієнт капіталізації прибутку	0,79	0,85
Коефіцієнт левереджу активів	1,09	1,08
Коефіцієнт оборотності активів	1,00	0,97
Приріст обсягу реалізації продукції	0,18	0,19

Як бачимо, за прогнозом, що наведений у таблиці 3.4, оптимальне значення можливого приросту обсягу реалізації продукції у 2023 році з урахуванням прогнозних значень параметрів моделі стійкого росту становитиме 19%. За прогнозом майже всі параметри моделі залишаться з незмінними значеннями. Лише зросте значення коефіцієнта капіталізації прибутку внаслідок скорочення обсягу дивідендів. Така зміна власне і сприятиме досягненню зазначеного темпу зростання виручки у прогнозному періоді.

Наведені прогнозні значення основних показників діяльності підприємства можуть слугувати орієнтиром для прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової діяльності в плановому періоді. Проведений у даному розділі аналіз показав, що згідно вищевказаних розрахунків прогнозний стан ТДВ «Чернівецький хімічний завод» на 2023 рік може бути ідентифікований як нормальний, без передкризових ознак.

Виходячи з даних прогнозних розрахунків та зроблених висновків в параметри фінансової стратегії ТДВ «Чернівецький хімічний завод» під час управління фінансовою стабілізацією можуть вноситися необхідні корективи, які будуть задаватися під впливом змін умов діяльності підприємства.

Розглянуті методи антикризового управління свідчать про широкий діапазон можливостей фінансової стабілізації підприємства за рахунок використання її внутрішніх механізмів.

Висновки до розділу 3

Даний розділ дослідження присвячений обґрунтуванню особливостей формування оптимальної стратегії фінансової стабілізації підприємства. Зокрема були визначені особливості розробки стратегії фінансової стабілізації,

запропоновано шляхи удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації досліджуваного підприємства та здійснено фінансове планування основних показників його фінансового стану.

Знання теоретичних основ фінансової стабілізації суб'єктів господарювання дозволили запропонувати модель формування стратегії стабілізації для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Дана модель містить у собі розробку прогнозу поведінки підприємства у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, рекомендує враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та створення стратегічного плану дій.

Запропоновано під час формування стратегічних цілей фінансової стабілізації на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» використовувати результати розрахунку показників моделі стійкого зростання. Зокрема, розраховувати такі важливі параметри цієї моделі як показник рентабельності реалізації продукції, коефіцієнт капіталізації чистого прибутку, коефіцієнт оборотності активів та співвідношення активів та власного капіталу (леверидж активів).

У розділі більш детально розглянуто зміст кожного з зазначених внутрішніх механізмів та охарактеризовано основні їх напрямки для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Зокрема здійснено розрахунок коефіцієнта чистої поточної платоспроможності як елемента оперативного механізму фінансової стабілізації, розрахунок моделі фінансової рівноваги як елемента тактичного механізму фінансової стабілізації та параметрів моделі стійкого зростання як елемента стратегічного механізму фінансової стабілізації.

Для виявлення резервів подальшого розвитку досліджуваного підприємства було здійснено прогнозування основних показників його фінансової діяльності. Зокрема було розраховано планове значення обсягу реалізації на 2023 рік, здійснено прогноз доходів і витрат, основних статей балансу та основних показників моделі стійкого зростання для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Наведені прогнозні значення основних показників діяльності підприємства можуть слугувати орієнтиром для

прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової діяльності в плановому періоді та побудови стратегії фінансової стабілізації за необхідності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Перший розділ даного дослідження присвячений теоретичним основам управління фінансовою стабілізацією підприємства. Зокрема обґрунтовано економічну сутність фінансової стабілізації підприємства, визначено особливості оперативного, тактичного та стратегічного механізмів управління фінансовою стабілізацією підприємства.

Фінансова стабілізація – це сукупність заходів фінансової політики підприємства та елемент його фінансового менеджменту, спрямований на забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Добре сформована стратегія фінансової стабілізації допомагає прийняти ефективні управлінські рішення щодо розвитку підприємства. Визначальними етапами фінансової стабілізації підприємства є усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді. Кожному з цих етапів відповідають певні внутрішні механізми фінансової стабілізації, які в практиці фінансового менеджменту ділять на оперативний, тактичний та стратегічний.

Головна мета оперативного механізму фінансової стабілізації – зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань

підприємства та збільшення грошових активів, що їх забезпечують. З цією метою чітко зазначено способи зменшення вихідних грошових потоків та збільшення вхідних грошових потоків.

Метою тактичного механізму фінансової стабілізації є забезпечення платоспроможності й ліквідності підприємства, що спрямоване на досягнення точки фінансової рівноваги. З цією метою була запропонована до використання модель фінансової рівноваги підприємства в довгостроковому періоді.

Стратегія фінансової стабілізації підприємства містить розробку прогнозу поведінки суб'єкта господарювання у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, врахування впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, створення стратегічного плану дій. Формування стратегічного механізму фінансової стабілізації підприємства має здійснюватися поетапно та передбачати послідовність відповідних дій. Важливими етапами даного механізму мають стати оцінка та розробка програми вдосконалення механізму фінансової стабілізації відповідно до умов середовища функціонування підприємства.

У другому розділі даного дослідження було здійснено оцінку динаміки активів та пасивів підприємства, аналіз ділової активності і платоспроможності та аналіз ефективності діяльності підприємства. За підсумками здійснених у другому розділі роботи розрахунків можна зробити наступні висновки.

В аналізованих періодах спостерігалось зростання вартості активів підприємства. У 2022 році темп нарощення активів в порівнянні з попереднім періодом становив 123,4%. У 2022 році вартість майна зростала переважно за рахунок основних засобів та вартості запасів (товарів та готової продукції). Основні засоби, в які у 2021 році були здійснені капітальні інвестиції, було введено в експлуатацію, що відповідно і збільшило балансову вартість даної статті майна підприємства.

Аналітичні дані вказують, що темпи зростання оборотних активів на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» в аналізованому періоді є позитивними поряд з такими ж позитивними динамічними змінами необоротних активів

підприємства. Такі динамічні зміни вказують на стабільно високий рівень ліквідності ТДВ «Чернівецький хімічний завод» та потенційну відсутність проблем з розрахунками за зобов'язаннями.

В структурі джерел формування майна підприємства суттєвих динамічних змін не відбулося в досліджуваних періодах. На підприємстві спостерігається значне переважання частки власного капіталу над часткою позикового.

В цілому, наведені зміни в обсягах та структурі капіталу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» можна охарактеризувати як такі, що є сприятливими для стабільного розвитку підприємства в майбутньому. На це вказують значення питомої ваги власного капіталу, яка є переважаючою в структурі джерел формування майна підприємства, погашення короткострокових кредитів банків (зменшення рівня залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування в кризовий період) та незначене зростання обсягу поточних зобов'язань підприємства.

показники ділової активності підприємства характеризуються негативними тенденціями в аналізованому періоді. Так, незначно скоротилася загальна оборотність по підприємству – з 1,4 до 1,1 разів. Тривалість обертання майна підприємства становила 327,4 днів у 2022 році проти 248,4 днів у попередньому періоді. Варто зауважити, що зросли періоди обертання виробничих запасів, готової продукції та товарів, що свідчить, що продукція підприємства хоч продовжує користуватися попитом незважаючи на кризові явища, але темп її реалізації сповільнився.

Протягом звітнього періоду ліквідність балансу ТДВ «Чернівецький хімічний завод» є абсолютною, іншими словами, внаслідок того, що підприємство має досить значну суму найліквідніших активів і незначну суму негайних пасивів вже перша умова ліквідності балансу виконується. Виконуються і всі інші умови ліквідності балансу. Коефіцієнти ліквідності також вказують на абсолютну платоспроможність підприємства.

В цілому формування прибутку в аналізованому періоді на ТДВ

«Чернівецький хімічний завод» можна вважати ефективним, що дало змогу виплатити дивіденди учасникам та спрямувати частину на розвиток підприємства капітальні інвестиції (придбання основних засобів).

Зростання цін на сировину, збільшення заробітної плати і соціальних виплат працівників – основні чинники зростання собівартості високими темпами. Усім основним показникам рентабельності досліджуваного підприємства було притаманне зниження у 2021 році і зростання у 2022 році. Основним чинником, що здійснив вплив на основні показники рентабельності в бік їх зменшення було зниження обсягу чистого прибутку у 2021 році. Суттєвий вплив на діяльність підприємства у 2022 році здійснило впровадження військового стану в Україні. Зростання цін на сировину, коливання валютного курсу, простоювання виробничих потужностей і зупинка виробництва на початку повномасштабного вторгнення – фактори, що спричинили зменшення обсягів реалізації. В цілому значення показників рентабельності вказують на достатньо високий рівень ефективності фінансово-господарської діяльності. Але поряд з цим постає завдання перед фінансовим менеджментом підприємства щодо удосконалення системи моніторингу основних показників ефективності діяльності підприємства в умовах кризи.

Третій розділ дослідження присвячений обґрунтуванню особливостей формування оптимальної стратегії фінансової стабілізації підприємства. Зокрема були визначені особливості розробки стратегії фінансової стабілізації, запропоновано шляхи удосконалення внутрішнього механізму фінансової стабілізації досліджуваного підприємства та здійснено фінансове планування основних показників його фінансового стану.

Знання теоретичних основ фінансової стабілізації суб'єктів господарювання дозволили запропонувати модель формування стратегії стабілізації для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Дана модель містить у собі розробку прогнозу поведінки підприємства у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, рекомендує враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та створення стратегічного плану дій.

Запропоновано під час формування стратегічних цілей фінансової стабілізації на ТДВ «Чернівецький хімічний завод» використовувати результати розрахунку показників моделі стійкого зростання. Зокрема, розраховувати такі важливі параметри цієї моделі як показник рентабельності реалізації продукції, коефіцієнт капіталізації чистого прибутку, коефіцієнт оборотності активів та співвідношення активів та власного капіталу (леверидж активів).

У розділі більш детально розглянуто зміст кожного з зазначених внутрішніх механізмів та охарактеризовано основні їх напрямки для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Зокрема здійснено розрахунок коефіцієнта чистої поточної платоспроможності як елемента оперативного механізму фінансової стабілізації, розрахунок моделі фінансової рівноваги як елемента тактичного механізму фінансової стабілізації та параметрів моделі стійкого зростання як елемента стратегічного механізму фінансової стабілізації.

Для виявлення резервів подальшого розвитку досліджуваного підприємства було здійснено прогнозування основних показників його фінансової діяльності. Зокрема було розраховано планове значення обсягу реалізації на 2023 рік, здійснено прогноз доходів і витрат, основних статей балансу та основних показників моделі стійкого зростання для ТДВ «Чернівецький хімічний завод». Наведені прогнозні значення основних показників діяльності підприємства можуть слугувати орієнтиром для прийняття управлінських рішень щодо здійснення фінансової діяльності в плановому періоді та побудови стратегії фінансової стабілізації за необхідності.

